

**TŘI SNÍDANĚ
S FRANÇOIS
MITTERRANDEM**

**TROIS
PETITS-DÉJEUNERS
AVEC FRANÇOIS
MITTERRAND**

TŘI SNÍDANĚ
S FRANÇOIS MITTERRANDEM

TROIS
PETITS-DÉJEUNERS
AVEC FRANÇOIS MITTERRAND

Publikace vychází k 10. výročí setkání prezidenta Francouzské republiky s představiteli československého disentu.

Le présent ouvrage est publié à l'occasion du 10e anniversaire de la rencontre du Président de la République Française avec les représentants de la dissidence tchécoslovaque.

Vychází ve spolupráci
s Francouzským institutem v Praze

**TŘI SNÍDANĚ
S FRANÇOIS
MITTERRANDEM**

**TROIS
PETITS-DÉJEUNERS
AVEC FRANÇOIS
MITTERRAND**

DŮLEŽITÉ GESTO

UN GESTE IMPORTANT

Philippe Coste

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Philippe Coste', written in a cursive style.

«C'est une très heureuse initiative qu'a prise M. Karel Šrp de rassembler dans ce beau livre les souvenirs qui s'attachent au petit-déjeuner organisé le 9 décembre 1988 à l'ambassade de France et qui réunissait d'un côté le Président Mitterrand et sa délégation, venue en visite officielle en Tchécoslovaquie, et de l'autre une pléiade de dissidents et signataires de la Charte 77 parmi lesquels un certain Václav Havel.

Souvenirs anecdotiques, parfois comiques, toujours émouvants, mais souvenirs qui rappellent un événement d'une grande portée historique. En effet, en demandant et en obtenant qu'au programme d'une visite officielle dans l'un des pays, à l'époque, les plus orthodoxes du "camp socialiste", une rencontre soit organisée dans les locaux mêmes d'une ambassade entre un chef d'Etat étranger et des dissidents locaux, François Mitterrand frappait un grand coup. C'était une sorte de reconnaissance internationale qu'il conférait à ces hommes et au-delà de leurs personnes, à la légitimité de leur cause. C'était confirmer à la face du monde que dans ces pays opprimés, il existait au-delà des pompes officielles, une société civile bien réelle, et que la façade décrépîtée du pouvoir en place ne pouvait plus masquer ni comprimer la réalité de la vie. C'était s'associer au célèbre pari du Président Havel, face au mensonge et à l'artifice, de toute façon, "la vérité vaincra".

Les faits n'ont pas été longs à ratifier ce jugement. Dès le lendemain du petit-déjeuner, le gouvernement Husak ne pouvait éviter d'autoriser la première manifestation publique d'opposants à l'occasion de la journée des Droits de l'homme. Moins d'un an plus tard, ils étaient 200 000 sur la place Letná. Retournant à Prague pour sa première visite d'Etat en Tchécoslovaquie libérée, en septembre 1990, le Président Mitterrand n'a pas manqué de se souvenir: il a tenu à commémorer la rencontre de 1988 en offrant à l'ambassade de France un nouveau petit-déjeuner aux mêmes participants

tchèques mais cette fois, sortis de l'ombre et tout illuminés du triomphe de leur cause.

En décembre 1988, le Président Havel quittait tout juste la prison. Il avait salué l'initiative du Président Mitterrand et s'était félicité de ce "geste inhabituel et important". En septembre 1990, il s'est bien volontiers rendu à la table du petit-déjeuner, cette fois en chef de l'Etat tchécoslovaque. Mieux encore, c'est lui qui a voulu commémorer cinq ans plus tard, l'événement en prenant l'initiative d'un nouveau petit-déjeuner d'anniversaire au Palais Buquoy le 9 décembre 1993.

J'espère ne pas trahir de secret d'Etat en rappelant ici un souvenir personnel. Lorsque j'eus l'honneur de présenter au Président Václav Havel, les lettres de créance m'accréditant comme ambassadeur de France en République Tchèque le 6 mai 1997, le chef de l'Etat voulut bien, dans la conversation que nous eûmes à cette occasion, évoquer ses contacts avec le Palais Buquoy au premier rang desquels, bien sûr, le fameux petit-déjeuner de 1988 et ceux qui avaient suivi. Et lorsque Karel Šrp m'a suggéré de commémorer, le 9 décembre 1998, le dixième anniversaire de l'événement, le Président Havel, interrogé par mes soins, m'a immédiatement apporté son soutien.

C'est dire que le livre présenté aujourd'hui au public, même s'il est plaisant à feuilleter et agréable à lire, traite d'un temps fort des relations franco-tchèques dont l'écho continue de résonner entre Paris et Prague. Je gage que son souvenir n'est pas prêt de s'estomper: après tout, l'un des participants français que le Président Mitterrand avait amené avec lui comme "preneur de notes", n'était-il pas Hubert Vedrine, aujourd'hui ministre des Affaires étrangères.»

Philippe COSTE
*Ambassadeur de France
en République tchèque*

„Když se pan Karel Srp rozhodl shromáždit v této krásné knize vzpomínky spojené se snídaní, která proběhla dne 9. prosince 1988 na francouzském velvyslanectví, ukázalo se, že to byl šťastný nápad. Sešli se na ní francouzský prezident François Mitterrand, který byl tehdy na oficiální návštěvě v Československu, a jeho delegace s řadou disidentů a signatářů Charty 77, mezi kterými byl i Václav Havel.“

Jsou to vzpomínky, někdy vážné, někdy komické, ale vždy dojemné, jsou to vzpomínky, které připomínají velkou historickou událost. François Mitterrandovi se podařila velká věc, když dokázal v rámci své oficiální návštěvy zorganizovat v prostorách velvyslanectví setkání mezi hlavou zahraničního státu a místními disidenty, a to v té době v jedné z nejortodoxnějších zemí socialistického tábora. Byl to výraz mezinárodního uznání, tlumočeného těmto lidem jako podpora i důkaz oprávněnosti jejich konání. Byl to akt, který potvrdil světu, že v těchto utiskovaných zemích existuje za zchátralou fasádou moci i jejich pompézních projevů normální civilní společnost a kde navzdory zřízení nelze ani zničit ani zamaskovat realitu života. Znamenalo to připojit se ke slavnému prohlášení prezidenta Havla, že tváří v tvář přetvářce vždy zvítězí pravda.

Netrvalo dlouho a události tuto myšlenku potvrdily. Již druhého dne po snídaní nemohla vláda Gustava Husáka nepovolit první veřejnou manifestaci při příležitosti dne Práv člověka. O rok později se těchto lidí sešlo na Letné 200 000. A když se prezident Mitterrand vrátil do Prahy v září 1990 na první návštěvu v osvobozeném Československu, chtěl využít příležitosti a připomenout setkání v roce 1988.

Pozval na snídani na francouzské velvyslanectví stejné české účastníky, tentokrát vyšlé ze stínu a ozářené triumfem vítězství.

V prosinci 1988 Václav Havel zrovna opustil vězení. Přivítal iniciativu prezidenta Mitterranda a ocenil toto 'nezvyklé a důležité gesto'. V roce 1990 rád přijal pozvání ke stolu, tentokrát ve funkci hlavy státu. Navíc on sám byl iniciátorem nové snídaně v Buquoyském paláci při příležitosti pátého výročí této události, dne 9. září 1993.

Doufám, že neprozradím státní tajemství, když zde uvedu osobní vzpomínku. Když jsem měl tu čest a dne 6. května 1997 předával panu prezidentovi Václavu Havlovi své pověřovací listiny do funkce velvyslance Francie v České republice, dotkli jsme se společně během našeho rozhovoru tématu kontaktů s Buquoyským palácem, mezi kterými byla samozřejmě na prvním místě slavná snídaně 9. prosince 1988, jakož i ty, které následovaly. A když mi pak Karel Srp navrhl připomenout 9. prosince 1998 desáté výročí této události, pan prezident Havel, kterého jsem se zeptal, mi okamžitě přislíbil podporu.

Chci tím říct, že tato kniha, která je dnes představována publiku, kromě toho, že je líbivá při prohlížení a příjemná na čtení, se zároveň dotýká důležitého období česko-francouzských vztahů, jehož ozvěna doznívá dodnes mezi Prahou a Paříží. A sázím se, že vzpomínky jednoho z účastníků snídaně hned tak nezmizí. Ten, kterého vzal tenkrát s sebou prezident Mitterrand jako zapisovatele, nebyl nikdo jiný než Hubert Vedrine, dnešní ministr zahraničních věcí.“

Philippe Coste

Francouzský velvyslanec v České republice

Návrh ministerstva zahraničních věcí

**Informace o aktivitách
nepřátelských skupin**

Usnesení ÚV KSČ

listopad – prosinec 1988

**Proposition du ministère
des Affaires étrangères**

**Information sur les activités
des groupements ennemis**

**Résolution du Comité Central
du PC tchécoslovaque**

novembre – décembre 1988

Návrh ministerstva zahraničních věcí ze dne 7. 11. 1988

Navrhuje se rovněž, aby součástí programu oficiální návštěvy bylo vystoupení prezidenta F. Mitterranda před předsednictvem a zahraničními výbory obou sněmoven Federálního shromáždění ČSSR.

V případě, že prezident Francouzské republiky pozve prezidenta ČSSR k návštěvě Francie, navrhuje se toto pozvání přijmout.

Čs. sdělovací prostředky budou návštěvě prezidenta Francouzské republiky F. Mitterranda věnovat pozornost odpovídající jejímu významu. Fotografie s životopisem F. Mitterranda zveřejní 7. 12. 1988 večerní zpravodajství Čs. televize a Čs. rozhlasu a v den příjezdu 8. 12. 1988 deníky na titulních stránkách. Přílet, uvítání na

Pražském hradě, setkání a jednání prezidentů, setkání s generálním tajemníkem ÚV KSČ a další akce dle programu návštěvy se doporučují zpravodajsky pokrýt Československou televizí, ČTK, fotem ČTK, Československým rozhlasem a Krátkým filmem. Před a po skončení návštěvy se doporučuje uveřejnit v čs. HSP komentáře a reportáže k vzájemným vztahům ČSSR — Francie a k výsledkům této návštěvy; francouzským novinářům v doprovodu prezidenta umožnit účast na všech akcích ve stejném rozsahu jako představitelům čs. HSP. Pokud francouzská strana navrhne tiskovou konferenci s prezidentem F. Mitterrandem, doporučuje se její realizace.

DODATEK

PŘEDSEDNICTVO ÚSTŘEDNÍHO VÝBORU KOMUNISTICKÉ STRANY ČESKOSLOVENSKA

6512/24

Přísně tajné

Číslo pořadu: *11* 10

K bodu:

Informace o aktivitách nepřátelských skupin, prostředků
ve dnech 8. - 11. prosince 1988

Příloha I

Návrh usnesení

Příloha III

Informace

Předkládá: s. F. Kincl

1. prosince 1988

Počet listů: 7

Tento materiál je třeba vrátit nejpozději do jednoho měsíce všeobecnému

Vycházejíce z uvedených skutečností se doporučují tato opatření:

1/ K výročí úmrtí J. LENNONA dne 7. a 8. 12.1988

Bezpečnostní opatření zaměřit na včasné zjišťování signálů o pokusech zneužít akce připravované Městským výborem SSM. Zabránit případnému pokusu o přemístění shromážděných osob do prostoru Pražského hradu, či pokusu o hrubé narušení veřejného pořádku v jiných částech historického středu Prahy.

Zabezpečit, aby 8. 12.1988 v odpoledních a večerních hodinách z důvodu návštěvy presidenta MITTERRANDA bylo Velkopřevorské náměstí uzavřeno.

2/ Ke Dni lidských práv dne 10. 12.1988

V dostatečném časovém předstihu rozkrýt před veřejností, za využití hromadných sdělovacích prostředků, záměry a cíle organizátorů konfrontačních vystoupení ke Dni lidských práv a zejména pozadí vzniku a personálního obsazení tzv. Čs. helsinského výboru. V případě, že organizátoři oznámí NV konání demonstrace, tuto v kompetenci NV zakázat a rozhodnutí o zákazu včas zveřejnit.

V případě, že přes tato opatření se v prostoru konání demonstrace začnou soustřeďovat osoby, tyto rázným postupem rozptýlit, aby nemohlo dojít ke sročení většího počtu osob a negativnímu vlivu na veřejnost.

Nepředpokládá se použít preventivního zadržení osob.

3/ K provokační akci v Olomouci

V součinnosti s národním výborem města Olomouce přijmout administrativní i bezpečnostní opatření

II. ukládá

1. s. J. Fojtíkovi, aby zabezpečil před návštěvou a v jejím průběhu odpovídající publicitu v čs. sdělovacích prostředcích,
2. s. J. Johanesovi, aby předložil předsednictvu ÚV KSČ informaci o průběhu a výsledcích návštěvy.

Provede: s. M. Jakeš

G. Husák

A. Indra

J. Fojtík

J. Johanes

ÚSTŘEDNÍ VÝBOR KOMUNISTICKÉ STRANY ČESKOSLOVENSKA

PRAHA 1, NÁBŘEŽÍ LUDVÍKA SVOBODY 12 - TELEFON 2199

Č.j. P 6295

U s n e s e n í

92. schůze předsednictva ÚV KSČ ze dne 11. listopadu 1988

-----

k bodu 15: Uskutečnění oficiální návštěvy prezidenta Francouzské republiky François M I T T E R R A N D A v ČSSR

/s. J. Johanes/

U s n e s e n o :

Předsednictvo ÚV KSČ

I. souhlasí

1. s oficiální návštěvou prezidenta Francouzské republiky François M I T T E R R A N D A v ČSSR na pozvání prezidenta ČSSR ve dnech 8. a 9. prosince 1988,
2. aby s. G. Husák určil členy svého doprovodu na jednání a stálý doprovod hosta,
3. s přijetím prezidenta Francouzské republiky François Mitterranda generálním tajemníkem ÚV KSČ s. M. Jakešem,
4. s vystoupením prezidenta Francouzské republiky François Mitterranda před předsednictvem a zahraničními výbory obou sněmoven Federálního shromáždění ČSSR,
5. s přijetím případného pozvání prezidenta ČSSR k oficiální návštěvě Francouzské republiky;

Prezenční listina

přizvaných soudruhů na celé jednání 92. schůze
předsednictva ÚV KSČ dne 11. listopadu 1988

★
s. Beňo Mikuláš
s. Hanus František
Hoření Zdeněk
Molek Jaroslav

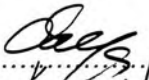
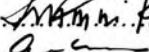
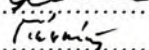
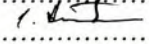

Prezenční listina

92. schůze předsednictva ÚV KSČ dne 11. listopadu 1988

★
s. Jakeš Miloš
s. Adamec Ladislav
s. Biřák Vasil
s. Fojtík Jan
s. Hoffmann Karel
s. Husák Gustáv
s. Indra Alois
s. Janák Ignác
s. Kempný Josef
s. Knotek Ivan
s. Lenárt Jozef
s. Pitra František
s. Štěpán Miroslav
s. Urbánek Karel
s. Zavadil Miroslav
s. Haman Josef
s. Herman Vladimír
s. Hruškovič Miloslav
s. Hajn Jaroslav

Prezenční listina

přizvaných soudruhů k jednotlivým bodům pořadu
92. schůze předsednictva ÚV KSČ dne 11. listopadu 1988

★
M. Čalfa k bodu 1, 2
s. A. Krumník k bodu 4
s. K. Erbes k bodu 4
s. T. Trávníček k bodu 11
s. J. Říman k bodu 16

**PŘÍJEZD
FRANÇOIS
MITTERRANDA**

**VENUE
DE FRANÇOIS
MITTERRAND**

Praha 7. prosince (ČTK)

Na pozvání prezidenta ČSSR Gustáva Husáka přijede zítra na dvoudenní oficiální návštěvu Československa prezident Francouzské republiky François Mitterrand. François Mitterrand je prvním francouzským nejvyšším představitelem, který do Československa zavítá od roku 1918, kdy vznikla samostatná Československá republika.

Prezident Francouzské republiky François Mitterrand se narodil 26. října 1916 v Jarnaku v západní Francii jako pátý z osmi dětí. Studoval na právnické a filozofické fakultě Pařížské univerzity a na Svobodné škole politických věd v Paříži. Po studiích začal pracovat jako novinář.

Za 2. světové války bojoval jako důstojník proti nacistické armádě. V roce 1940 byl raněn a zajat, o dva roky později se mu podařilo ze zajetí uprchnout. Pod krycím jménem Morland se v jižní Francii zapojil do hnutí odporu, přičemž spolupracoval s generálem de Gaullem, s nímž později soupeřil o politickou moc.

Od roku 1945 se věnuje výlučně politice. Politicky působil v různých formacích levice. Za

čtvrté republiky (1946–1958) byl jedenáctkrát ministrem. V roce 1965 poprvé kandidoval v prezidentských volbách a postoupil do druhého kola. V roce 1971 založil Socialistickou stranu a až do roku 1981 ji vedl ve funkci prvního tajemníka. V této době rovněž působil jako náměstek předsedy Socialistické internacionály. V roce 1974 opět kandidoval v prezidentských volbách, zvítězit se mu však podařilo až o sedm let později, v roce 1981.

V květnových volbách v roce 1988 opět zvítězil a stal se tak prvním prezidentem páté republiky, který byl zvolen dvakrát v přímých volbách. Jeho pozice byla v červnu 1988 podpořena vítězstvím Socialistické strany v parlamentních volbách a vytvořením socialistické vlády.

Zvláštní letadlo se vzácným hostem a jeho doprovodem, který tvoří tři ministři francouzské vlády, řada představitelů průmyslových kruhů a činitelů z oblasti kultury a školství, přistálo v Praze přesně v 10.43 h. Ruzyňské letiště bylo slavnostně vyzdobeno státními vlajkami obou zemí. Na letištní budově bylo umístěno heslo „Vítáme prezidenta Francouzské republiky François Mitterranda“ v češtině a francouzštině.

Nejvyššímu francouzskému představiteli vyšli vstříc k letadlu prezident ČSSR Gustáv Husák a předseda vlády ČSSR Ladislav Adamec a srdečně ho přivítali na půdě Československé socialistické republiky. Atmosféru prvních okamžiků návštěvy umocnily i kytice květů z rukou pražských pionýrek.

Na počest vzácného hosta nastoupila na letištní plochu čestná vojenská jednotka praž-

ské posádky s bojovou zástavou. Po státních hymnách obou zemí, jejichž tóny doprovázelo 21 dělových salv, přijal François Mitterrand hlášení velitele čestné vojenské jednotky a spolu s Gustávem Husákem vykonal její přehlídku.

Prezident Francouzské republiky se poté pozdravil s místopředsedy Federálního shromáždění, ústředního výboru Národní fronty ČSSR a vlády ČSSR, s ministry federální vlády, vedoucím Kanceláře prezidenta ČSSR, primátorem hlavního města Prahy, generalitou ČSLA a dalšími osobnostmi.

Slavnostního uvítání se rovněž zúčastnili velvyslanec ČSSR ve Francouzské republice Mečislav Jablonský a velvyslanec Francouzské republiky v ČSSR Jacques Humann s pracovníky velvyslanectví.

Projev prezidenta Francouzské republiky François Mitterranda při slavnostní večeři na Pražském hradě dne 8. prosince 1988

Vážený pane prezidente,
dámy a pánové,

byl jsem poctěn Vaším pozváním ke státní návštěvě Československa a jménem své země i svým vám za ně děkuji.

Současně zdravím a přeji vše nejlepší Československému lidu, k němuž francouzský národ chová odedávna sympatie a pocity solidarity.

Se zvláštní intenzitou prožívám skutečnost, že se dnes večer nacházím zde, v tomto

městě, tak nádherně ztvárněném evropským géníem, který volně váł z jednoho konce našeho světadílu na druhý bez ohledu na hranice. Nacházíme se v samém srdci Evropy ve chvíli, kdy je o budoucnost tohoto světadílu, naší Evropy, takový zájem. Československá republika existuje již 70 let a doposud žádný nejvyšší francouzský představitel sem nepřijel na oficiální návštěvu. Velice jsem si přál, aby tato anomálie byla napravena v období, kdy slavíte výročí založení Vaší republiky. Jak mohu při této příležitosti nezpomenout oněch mnoha Francouzů, z nichž

jste se o několika zmínil, kteří se nadchli pro Československou věc, stejně jako Vašich krajanů, kteří své naděje a důvěru vkládali ve Francii.

Francie stála celou svou vahou po boku mladé Československé republiky a je na to dodnes hrdá: jednalo se o to podpořit právo národa na vytvoření demokratického státu na území, které mu patřilo. Neexistuje spravedlivější věc.

Nic nehovoří lépe o síle solidarity mezi novým státem a mou zemí než citát z „Paměti“ otce moderního Československa, Tomáše Masaryka: „V Paříži, kam jsem přijel 7. prosince 1918, jsem vykonal první oficiální návštěvu u prezidenta republiky Poincaré, abych mu poděkoval za všechnu podporu, jíž se nám od Francie dostalo“.

Po dobu dvaceti let bylo Československo jediným státem v této části Evropy, který zůstal demokratickým mezi tolika ostatními režimy, které nebyly nebo již nebyly demokratické.

Potom přišel Mnichov, zrazená důvěra, pošlapané přátelství. Ještě to cítím a vzpomínám si na tu dobu, kdy jsem jako student v Paříži přesně popsal hanbu, kterou jsem cítil.

Svazek se znovu upevnil v boji proti okupantům. Beneš a de Gaulle prohlásili v Londýně mnichovskou dohodu za neplatnou. Prapor chrabrých Francouzů, kteří uprchli ze zajateckých táborů, pod vedením kapitána De Lannuriena — jeden z přímých účastníků je dnes mezi námi — se zúčastnil již od 28. srpna 1944 Slovenského národního povstání. Chápali tento čin jako svou morální povinnost vůči československým vojákům, kteří padli v roce 1940 za Francii v bojích na Seině a Loire, nezapomínajíce na ty, kdo byli po našem boku v minulé válce. Mnozí z nich jsou pochováni ve Vaší zemi. Jsem Vám vděčný za to, že uchováváte památku těch, kteří prolili svou krev ve jméno přátelství mezi našimi zeměmi.

Jestliže jsem v hrubých rysech načrtl vývoj našich vztahů, je to proto, abych připomněl, že vše nás předurčovalo více ke vzájemnému porozumění než k nezájmu.

Okolnosti rozhodly jinak. Naše vztahy byly poznamenány nejen tragickými událostmi roku 1938, ale silně utrpěly rozdělením světa a Evropy, a napětím, které po něm následovalo. Francouzi se přesto nepřestali zajímat o to, co se dělo ve Vaší zemi. Jistě víte o značném ohlasu, který ve Francii vyvolalo to, co bylo pojmenováno Pražským jarem, a o morální prestiži, již se u nás těšily činy a osoby, které v našich očích představovaly hodnoty, ve které věříme a které si slavnostně připomeneme u příležitosti 200. výročí Deklarace lidských a občanských práv z roku 1789, svoboda projevu, shromažďování, pohybu, právo na spravedlnost a národní suverenitu. To vše víte a bylo by zbytečné to přejít mlčením. Vy sami — citoval jsem rok 1938 — nám toho máte tolik co říci o tíži této minulosti. Respektuji však Vaši suverenitu a spoléhám na dialog, který začínáme, abychom pokročili ve výměně našich názorů.

Přijíždím do Prahy s přáním obnovit mezi Československem a Francií dobrou spolupráci užitečnou pro naše národy a pro usmíření rozdělené Evropy.

Za situace, kdy se stále více prosazují obrovské populační masy jižní polokoule a kdy narůstá tlak hospodářských velmocí, dokáže Evropa spojit své síly a vzít svůj osud do vlastních rukou? Doba je k tomu vhodná. Co se zdálo být ustrnulé, se dává do pohybu. Evropa se opět stává realitou budoucnosti.

Na východě, jak se říká — i když tento pojem málo odpovídá zeměpisu — se objevuje snaha provádět reformy, prosazují se národní identity a zároveň si všichni uvědomují vývoj ekonomik, kulturní výměny, vývoj myšlenek a lidí je třeba vidět v perspektivě vzájemné závislosti. Což je možné se z toho neradovat?

Vy sám jste, pane prezidente, před chvílí sdělil, jakým způsobem se Vy, stejně jako čs. úřady, domníváte, co by se mělo vykonat.

Na západě francouzsko-německé usmíření, příkladná záruka míru a bezpečnosti pro všechny, otevřelo cestu k vytvoření nového společenství, založeného na dobrovolném vstupu všech členů. 12 zemí společenství se chystá zbořit bariéry, které ještě přetrvávají a vytvořit, počínaje rokem 1993, jednotný trh, obrovský celek s 320 milióny obyvatel, v němž se bude volně pohybovat zboží, služby, ale také občané, ti, kteří tvoří, pracují, obchodují, zkrátka ti, kteří chtějí poznat cesty a výsledky našeho společného historického dědictví.

Tomuto společenství není nic tak cizí jako myšlenka uzavření se do sebe. Chceme, aby tento veliký trh byl otevřený jakékoli spolupráci mimo toto společenství. Nebude hospodářskou a technickou pevností, jak se někteří lidé obávají.

Podepsání dvoustranných dohod s Vaší zemí 1. října letošního roku je toho příkladem. Jednotné silné společenství, jisté si samo sebou, lépe poslouží evropskému sblížení, než by mohly učinit rozdělené národy podléhající vlivům stejně jako dopadům světové konkurence. Dnes neohrožuje Evropu změna, která probíhá před našima očima, ale prodlužování statutu quo, který by nás odsoudil k nehybnosti ve chvíli, kdy se kolem nás vše hýbe.

Přestože patříme ke dvěma spojeneckým systémům, které stojí proti sobě, chci říci, že naším prvním úkolem je podle mého názoru definovat nové pojetí bezpečnosti založené na skutečné rovnováze sil na nejnižší úrovni, vylučující riziko překvapivého útoku a dlouhé války, zkrátka pojetí zajišťující vzájemnou důvěru. To je předmětem jednání o konvenčních silách, které, jak doufám, bude zahájeno bez průtahů. Oznámení, které učinil včera pan Gorbačov, je z tohoto hlediska dobrá zpráva. Je třeba to

podpořit a podílet se na tom. Trval jsem na tom, aby bylo zařazeno do rámce 35 zemí — účastníků Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě. To je jediné místo, kde se všechny evropské státy setkávají, aby projednaly otázku, které je zajímavé. Je to jediné místo, kde mohou, jestliže chtějí, projevit své samostatné rozhodování.

Solidární se svými spojenci a věrna svým závazkům, Francie si přesto přeje, aby skončila konfrontace dvou bloků v Evropě, jejichž sama existence znamenala a dosud znamená prodlužování škodlivé situace zrozené z 2.světové války, kterou nemůžeme a nesmíme pokládat za trvalý stav.

V témže duchu Francie přišla s iniciativou pozvat do Paříže v lednu příštího roku státy, které podepsaly Ženevský protokol z roku 1925, zakazující používání chemických zbraní, a ty státy, které se k němu chtějí připojit. Bude to příležitost rozhodným způsobem stimulovat ženevská jednání o úplné likvidaci těchto zbraní.

Nestačí však snížit úroveň zbrojení, aby se odstranilo riziko konfrontace. Válku nevyvolává existence zbraní. Vyvolává ji přetrvávání našeho rozdělení, jakož i nedůvěra a nejistota, které ji plodí. A vy víte, do jaké míry Francie mým prostřednictvím schválila významný pokrok v podobě washingtonské dohody podepsané Ronaldem Reaganem a Michaelem Gorbačovem.

Evropa, kterou si přeji a pro kterou Francie hodlá pracovat, bude společenstvím svobodných národů a nezávislých států, kde nikdo nebude nikoho ohrožovat, kde bude respektováno právo osob, kde nikdo nebude podřízen zákonu druhého.

Mír mezi státy, svoboda pro občany, to je směr, kterým jsme se vydali.

Chtěl bych dodat, že v tom bude hrát svou úlohu kultura. Ostatně, ve jménu čeho by mělo být dnes zakázáno nebo nepřístupné to, co

bylo samozřejmé ve středověku: mám na mysli vašeho velikého krále Karla IV., který přijel studovat na Sorbonu nebo disputace vyvolané na témže místě teze rektora pražské univerzity Jana Husa na konci 14. století.

Proč se odvolávat na naše společné kulturní dědictví, jestliže je necháváme ležet ladem na Východě i na Západě, a odevzdaně saháme po tom, co přichází odjinud, především z druhé strany Atlantiku, kde máme hodně přátel, a co je nesené technologií vznikající na březích Tichého oceánu. To je v pořádku, ale bylo by ještě lepší, kdybychom to získávali z Evropy.

Evropská kulturní renesance je jednou ze závažných a naléhavých věcí, které jsou v sázce na konci tohoto století. Uchováme si naše jazyky, náš vkus, naši citlivost pouze když vzájemně podpoříme a vsadíme na ty nejodvážnější technologie. Proto jsem navrhl to, čemu říkáme audiovizuální Eureka, na níž se již podílejí podniky z 18 evropských zemí, a která bude používat jako jeden ze svých prostředků nový televizní systém s vysokou rozlišovací schopností. Řekl jsem 18 zemí. Proč by jich nemohlo být 19, 20, 21, 22. V této oblasti není hranic.

Odkud odjinud než z Prahy, tohoto zeměpisného středu Evropy, bych se mohl obrátit s výzvou ke všem lidem našeho kontinentu, ať na Západě či na Východě, abych použil běžného výrazu — z hlediska zeměpisu ostatně nepřiliš přesného — nebo příslušejícím ke třetí, neutrální a neangažované Evropě, která má co říci a hraje svou úlohu, aby se společně chopili historické příležitosti dát vývoji dobrý směr, opakují, směr míru a svobody.

Sblížení evropských sousedů poskytuje našim dvěma zemím rámec a příležitost k ob-

novení dialogu a oživení spolupráce. Chtěl-li jsem mít po svém boku čtyři ministry, ale i významnou delegaci šéfů podniků a kulturních pracovníků, bylo to proto, že mám na mysli bilaterální rozměr našich vztahů.

Z rozboru, který jsme provedli v průběhu jednání prvního dne, vyplývá, že můžeme společně udělat více a lépe. V oblasti hospodářské a v technické je třeba přeměnit naše společné projekty do stadia hmatatelné, konkrétní realizace a prozkoumat nové oblasti spolupráce, jako jsou telekomunikace, jaderná energie a životní prostředí.

V kulturní oblasti chci již předem poděkovat československým úřadům za péči, kterou budou věnovat výuce francouzského jazyka.

Pane prezidente,
dámy a pánové,

končím přáním, aby se francouzsko-československý dialog dostal na nejvyšší úroveň a chci svou dnešní návštěvou přispět ke znovunalezené evropské solidaritě. Znam a vážím si génia Vašeho lidu, Vaší země — místa tolika setkání a srážek, a také všech historických událostí, které dosáhly až k nám. Je to lid tvořivý, pevný ve své vůli být sám sebou.

Prosím Vás, abyste laskavě pozvedl svou sklenku na toto přání. Na přátelství našich národů, jejich rozkvět ve svobodné a mírové Evropě, na úspěch naší spolupráce, na Vaše zdraví, dámy a pánové, na přítomnost a budoucnost lidu, Vašeho lidu, připraveného jako každý hrdý lid plný naděje, a čs. lid takový je, na vstup do nové doby.

Tajné jednání
Gustáv Husák – François Mitterrand

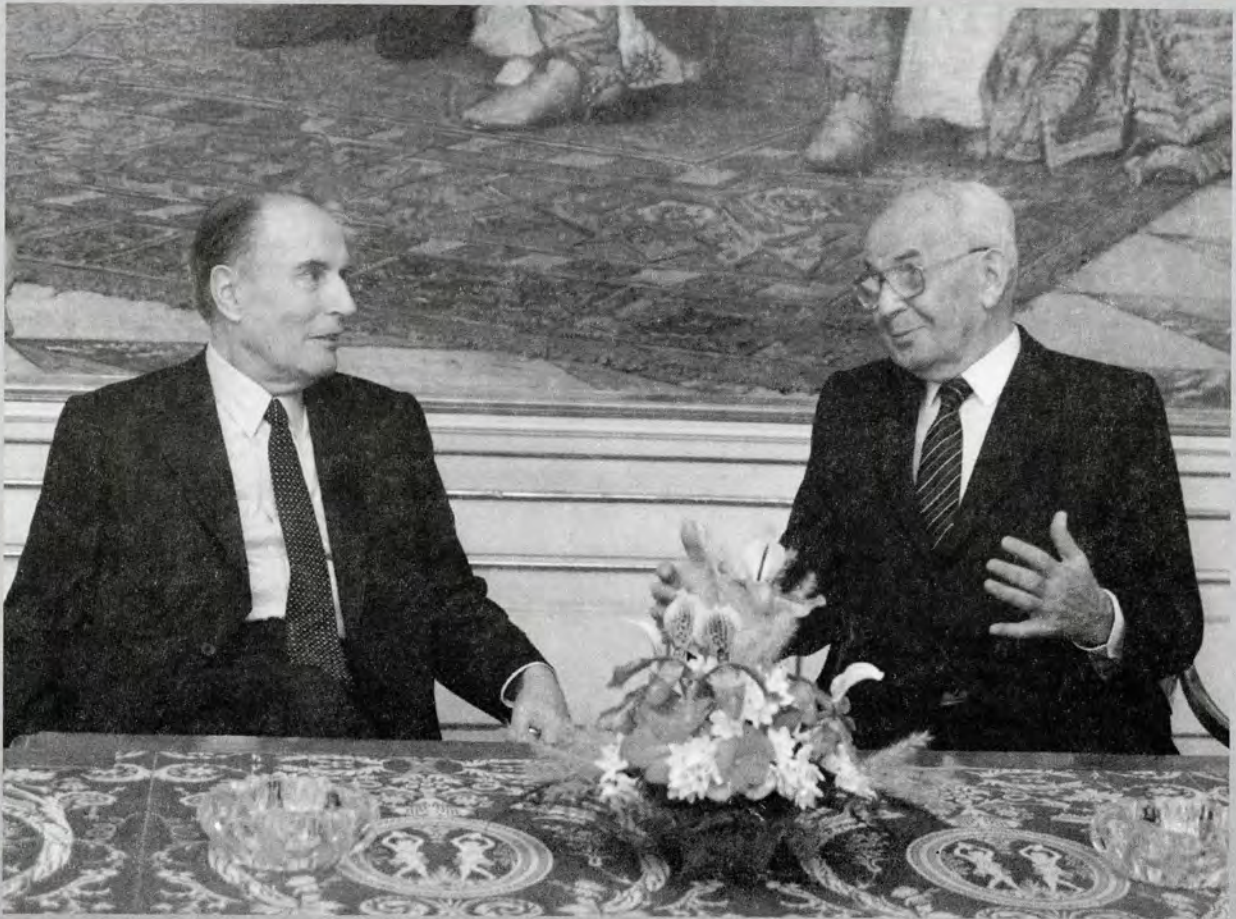
Entretien secret
Gustáv Husák – François Mitterrand

François Mitterrand s představiteli tehdejší státní moci při rozhovoru 8. 12. 1988

6606/25

FEDERÁLNÍ
MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ
K č.j.: 014.826/88-3

Příloha III
Tajné

Výtisk č.: :
Počet listů: 14

J e d n á n í

prezidenta ČSSR soudruha Gustáva Husáka s prezidentem Francouzské republiky Françoisem Mitterrandem na Pražském hradě dne
8. prosince 1988

Entretien secret François Mitterrand – Gustáv Husák

Permettez-moi de vous souhaiter encore une fois la bienvenue et de vous prier d'exprimer, puisque vous êtes notre hôte, votre opinion.

F. Mitterrand: J'ai écouté avec attention vos paroles. Il est évident que nous participons à une évolution rapide dans le monde, beaucoup plus rapide que nous ne l'avions prévue, dans les relations internationales. Je crois que les accords de Washington concernant la diminution du nombre des engins à moyenne et à longue portée représentent un moment décisif. Il s'agit avant tout, des deux plus grandes puissances mondiales — l'Union soviétique et les Etats-Unis — qui se mettent d'accord sur la diminution du nombre des armes nucléaires.

C'est la première fois depuis le début de l'ère atomique où, au lieu de réarmer, on désarme. Il s'agit d'un effort pour diminuer le nombre des armes stratégiques de 50 pour cent, comme Monsieur Reagan et Monsieur Gorbatchev l'ont déclaré. Voilà ce qui est magnifique.

Dans quelques semaines, nous allons discuter de l'armement chimique et du contrôle du désarmement. C'est aussi un nouveau pas en avant. J'attache de l'importance au désarmement conventionnel. La dernière déclaration de Monsieur Gorbatchev devant l'O.N.U. a témoigné d'un grand pas en avant. Il existe, je pense, un équilibre des forces quant aux armes nucléaires. Il faudrait que cet équilibre se situe sur un niveau inférieur. Mais la question n'est pas de compter sur ses doigts qui possède

Tajné jednání François Mitterrand – Gustáv Husák

Ještě jednou vás srdečně vítám a prosím vás, abyste jako náš host vyslovil svůj názor.

F. Mitterrand: Vyslechl jsem to, co jste mi řekl. Je jasné, že jsme účastníky rychlého vývoje ve světě, daleko rychlejšího, než jsme předpokládali v mezinárodních vztazích. Myslím, že Washingtonské dohody týkající se snížení počtu raket středního a krátkého doletu jsou rozhodujícím okamžikem. Především jde o dvě největší světové mocnosti — SSSR a USA, které se dohadují o snížení nukleárních zbraní. Je to poprvé od začátku atomové éry, kdy místo toho, aby se přezbrojovalo, se odzbrojujeme. Je zde snaha snížit strategické zbraně o 50 %, jak to prohlásil pan Reagan a pan Gorbačov. To je výborné.

Za několik týdnů budeme diskutovat o chemickém zbrojení a o kontrole odzbrojení. To je také nový krok kupředu. Příkládám důležitost konvenčnímu odzbrojování. Poslední prohlášení pana Gorbačova v OSN ukázalo veliký krok kupředu. Myslím, že rovnováha nukleárních zbraní existuje. Bylo by třeba, aby existovala nízká rovnováha. Ale to není otázka počítat na prstech, kolik kdo vlastní raket. To jsou hrozné zbraně, nikdo nemá zájem, aby jich bylo víc. Proto hlavně pro Evropu je důležité klima důvěry a bezpečnosti, pokud se týká konvenčních zbraní.

Chtěl bych, aby konference ve Vídni měla úspěch. Je třeba pokračovat v realizaci dohod z Helsinek a je třeba, aby na začátku příštího ledna začala opravdová jednání. Řeknu vám, že jsem spokojen s dispozicemi, které byly v tomto

combien de missiles. Ce sont des armes terribles et personne n'a intérêt à ce qu'il y en ait davantage. C'est pourquoi, surtout pour l'Europe, un climat de confiance et de sécurité est nécessaire en ce qui concerne les armes conventionnelles.

Je souhaite que la conférence à Vienne soit réussie. Il faut continuer la réalisation des accords d'Helsinki et il faut que de vraies négociations commencent au début du mois de janvier prochain. Je vous dirai que je suis content des dispositions qui ont été prises dans ce sens. Chacun prend sa part et il faut exprimer le souhait que cela progresse encore.

En ce qui concerne le domaine nucléaire, j'ai toujours refusé que les armes nucléaires françaises soient incluses dans le même cadre que les armes américaines parce qu'il y a une trop grande différence. Chacune des puissances mondiales possède de 12 à 13 mille charges nucléaires, tandis que nous n'en avons qu'un peu plus que 300. Pour nous, c'est suffisant. Nous considérons que cela assure notre sécurité. Il s'agit de la nécessité pour la France d'avoir ces armes dans le cas d'une situation extraordinaire. Cela reste dans la ligne historique et démontre une multiplicité d'esprit. Et je trouve que c'est le fait le plus important.

Si nous parlons aujourd'hui du désarmement et de la détente basés sur la sécurité mutuelle c'est que nous nous rendons compte que nous continuerons pendant longtemps le réarmement des blocs qui se sont formés vers la fin de la Seconde guerre mondiale. Nous faisons partie de l'alliance militaire atlantique et nous sommes loyaux vis à vis de nos amis et alliés. Mais objectivement, il faudrait un jour atteindre le moment où ces blocs ne seraient plus nécessaires du tout.

Je n'imagine pas une société tout à fait idéale, chacun voudra bien sûr toujours assurer sa défense. Je crois que dans un climat de confiance et de détente, il ne sera pas nécessaire de posséder le même arsenal d'armes et que

la compétition pourrait être transférée sur un autre terrain. Elle pourrait se dérouler dans les domaines de l'écologie et de la technologie, mais aussi dans le domaine de la culture. Ceci est une compétition saine et légitime.

C'est un point qui m'a semblé être très positif. Quant à nos relations économiques mutuelles, elles sont très faibles. Nos entrepreneurs et le personnel dirigeant de nos entreprises devraient mieux exercer leur travail. Prenons par exemple les machines textiles et l'informatique. Il faudrait davantage d'esprit, d'initiative et de courage de la part des entrepreneurs français, pourtant ce sont des domaines où il existe un progrès important. Comme vous le savez, la Tchécoslovaquie est un pays qui s'est toujours trouvé parmi les pays où existait un grand nombre de créateurs. Nous serions également intéressés d'en apprendre davantage de vous, de votre pays. J'attacherais de l'importance au domaine technologique.

Je suis un peu inquiet en voyant la grande invasion en Europe et outre-Atlantique des produits basés sur la technologie japonaise, comme si l'Europe était incapable de le faire elle-même. Notre Communauté Economique Européenne associe 12 Etats, c'est la première puissance européenne du monde, mais elle n'en profite pas autant qu'elle le pourrait. Chaque Etat tâche individuellement de participer aux affaires commerciales et il est totalement submergé par la technique japonaise. C'est pourquoi, pour les années à venir, nous avons entamé quelque chose que nous avons appelé Euréka technologique. Il y a plusieurs années, nous avons conclu des accords avec 18 pays, c'est à dire les 12 Etats de la C.E.E. et 6 autres comme la Suède, la Finlande, l'Autriche et d'autres. Cela aboutit à d'extraordinairement bons résultats, je dirais même d'excellents résultats. Il s'agit d'accords signés par une entreprise avec une autre, pour la technologie la plus moderne, soit la mécanique, soit l'optique ou la biochimie.

směru učiněny. Každý se účastní svým podílem a je třeba vyslovit přání, aby to došlo ještě dál.

Pokud se týká nukleární oblasti, vždycky jsem odmítal, aby francouzské nukleární zbraně byly zahrnuty do jednoho rámce s americkými zbraněmi, protože rozdíl zde je příliš veliký. Každá ze světových velmocí má 12 tisíc až 13 tisíc nukleárních náloží, zatímco my jich máme o něco více než 300. Pro nás je to dostačující. Myslíme si, že to zajišťuje naši bezpečnost. Jde o to, aby Francie měla tyto zbraně pro případ nějaké mimořádné situace. Je to v historickém duchu a ukazuje to multifikaci ducha. A to se mi zdá nejdůležitější.

Jestliže dnes mluvíme o odzbrojení a uvolnění, détente, na základě vzájemné bezpečnosti, je to proto, že si uvědomujeme, že budeme pokračovat dlouho v přezbrojování bloků, které se vytvořily na konci druhé světové války. My patříme do vojenské atlantické aliance a jsme loajální vůči našim přátelům a spojencům. Ale objektivně by se mělo jednoho dne docílit momentu, kdy nebude vůbec třeba těchto bloků.

Nepředstavuji si společnost naprosto ideální, každý bude samozřejmě vždycky chtít zajistit si svoji obranu. Myslím, že v klimatu důvěry a uvolnění nebude potřeba mít stejný arzenál zbraní a soutěžení by se mohlo přenést na jiný terén. Mohlo by to být v ekologii i v technologii a také v oblasti kulturní. To je zdravé, legitimní soutěžení.

To je jeden bod, který se mi zdá být velice pozitivní. Pokud jde o naše vzájemné ekonomické vztahy, jsou velmi slabé. Naši podnikatelé a vedoucí pracovníci podniků by měli lépe vykonávat svoji práci. Vezměme si třeba textilní stroje s informatikou. Bylo by potřeba více ducha, iniciativy a odvahy, pokud se týká francouzských podnikatelů, ale jsou to oblasti, ve kterých je velký pokrok. Vy to víte. Československo je zemí, která byla vždy mezi zeměmi, kde bylo mnoho tvůrců. Nás by také zajímalo

získávat více od vás, z vaší země. Příkladal bych důležitost technologické oblasti.

Jsem trošku znepokojen tím, že když vidím, jaká je v Evropě i za Atlantikem velká invaze výrobků na základě japonské technologie, jako kdyby Evropa nebyla schopná udělat si to sama. Naše Evropské hospodářské společenství sdružuje 12 států, je první světovou evropskou mocností, ale nevyužívá toho, jak by si to zasloužilo, individuálně se každý stát snaží zapojit se do obchodních záležitostí a je naprosto zaplaven japonskou technikou. Proto pro příští léta jsme začali s určitou věcí, kterou jsme nazvali Eureka technologická. Před několika lety jsme uzavřeli smlouvy s 18 zeměmi, tzn. 12 států EHS a s 6 dalšími, jako jsou Švédsko, Finsko, Rakousko aj. Dává to mimořádně dobré výsledky, řekl bych výborné výsledky. Jde o smlouvy jednoho podniku s druhým pro nejmodernější technologii, ať už se to týká mechaniky, optiky nebo biochemie. Ale funguje to výborně. A zdá se mi, že tato Eureka by měla být otevřena všem evropským státům, které by si to přály. Některé určitě budou v politické opozici, ale myslím si, že je to krok kupředu, který je třeba vykonat. Přál bych si, aby byly uzavřeny smlouvy také se sovětskými podniky i s československými podniky a s dalšími. Existují technologie, ve kterých jste opravdu silní. My jsme naproti tomu silní zase v jiných věcech.

Při rozhovoru s panem Gorbačovem jsem se zaměřil na audiovizuální prostředky. Jde o problém, který jde mnohem dál, protože se dotýká kultury, informací, výuky jazyků, týká se to vlastně struktury lidského mozku. Děti, které vidí od svých dvou, tří let obrázky, jsou již formovány určitým způsobem k tomu, že je to diriguje, pokud jde o inteligenci a citlivost.

Vykreslil jsem to tak, že Evropa — mám na mysli 12 států EHS — potřebuje momentálně dostávat 125 tisíc televizních vysílacích hodin ročně. A 4 země — Velká Británie, NSR,

Cela fonctionne parfaitement. Et il me semble que cette Euréka devrait être ouverte à tous les Etats de l'Europe qui le souhaiteraient. Certains seront sans doute en opposition politique, mais je trouve que c'est un pas en avant qu'il faut accomplir. Je souhaiterais que des accords soient conclus également avec des entreprises soviétiques, avec des entreprises tchécoslovaques et avec d'autres. Il existe des technologies dans lesquelles vous êtes vraiment forts. Nous, par contre, sommes forts dans d'autres domaines.

Lors de mon entretien avec Monsieur Gorbatchev, je me suis concentré sur les moyens audiovisuels. Il s'agit d'un problème qui va beaucoup plus loin car il touche la culture, les informations, l'enseignement des langues, cela concerne en fait la structure du cerveau humain. Les enfants qui à partir de l'âge de deux, trois ans, voient des images sont déjà formés d'une certaine façon, cela influence leur intelligence, leur sensibilité.

Je l'ai expliqué en précisant que l'Europe — j'ai en vue les 12 Etats de la C.E.E. — a actuellement besoin de 125 mille heures d'émission télévisée par an. Et les 4 pays — la Grande Bretagne, la République Fédérale d'Allemagne, l'Italie et la France — ne produisent tous ensemble pas plus de 5 mille heures. Si vous ajoutez l'Espagne et les Pays-Bas, cela devient un peu plus. Cela signifie que 120 mille heures d'émission télévisée par an sont uniquement des images américaines, produites en s'appuyant sur la technologie japonaise. Du point de vue culturel, tout s'américanise, 80 pour cent de nos films sont des films américains. Quand j'ai mentionné cette proportion devant Monsieur Gorbatchev il a dit que non, que cela faisait 50 pour cent.

En ce qui concerne le commerce extérieur, ce sont pour la plupart des produits japonais. Et pourtant il s'agit d'un marché immense. Je pense que dans la cadre du projet

Euréka, destiné aux moyens audiovisuels, nous pourrions multiplier le nombre des productions et les émettre dans chaque famille.

Rendez-vous compte que certaines langues ont totalement disparu. Prenez par exemple la langue de la population irlandaise ou la langue flamande. Combien de personnes, par exemple, parlent le hongrois en Europe. C'est trop peu. Les deux Etats allemands sont forts, mais l'allemand n'est pas une langue à diffusion mondiale. 140 millions de personnes dans le monde entier parlent français. Ce n'est pas beaucoup non plus. Et si nous regardons le développement de l'humanité, qu'est-ce que cela signifie? Quant à la technologie audiovisuelle, il est possible également de prendre en considération les langues slaves.

Les dessins animés en France sont japonais. Les enfants voient des personnages habillés en kimonos et qui ont une façon de s'exprimer qu'ils ne comprennent pas. Et en plus, les Japonais font des images où les personnages sont habillés par exemple en vêtements français, mais leur façon de penser, leur intelligence est différente.

En disant cela, je voulais seulement vous montrer que nous devrions de plus en plus maintenir nos frontières européennes pour pouvoir défendre notre identité nationale et pour, en même temps, prendre en considération la réalité continentale de l'Europe où les civilisations sont proches les unes des autres.

En ce qui concerne le domaine de l'industrie, la France est un pays qui possède une industrie de télécommunications, une industrie nucléaire, de transport, elle produit des hélicoptères, des avions, des voitures, elle construit le métro, etc. De même pour ce qu'il est de la recherche spatiale et d'autres domaines.

Mais je crois qu'il faut augmenter les échanges. Si les échanges augmentent, nous allons aussi mieux nous comprendre. Si je réfléchis sur ce que la Tchécoslovaquie était dans

Itálie a Francie — nevyrobí společně více než 5 tisíc hodin. Když k tomu přidáte Španělsko a Nizozemí, tak je to o něco víc. Znamená to, že 120 tisíc televizních vysílacích hodin ročně jsou pouze americké obrázky na základě japonské technologie. Po kulturní stránce se všechno amerikanizuje, 80 % našich filmů jsou americké filmy. Když jsem uvedl tuto proporci panu Gorbačovovi, řekl, že ne, že je to 50 %.

Pokud se týká zahraničního obchodu, jsou to všechno většinou japonské výrobky. A přitom se jedná o obrovský trh. Myslím si, že v rámci plánu Eureka audiovizuálních prostředků bychom mohli znásobit počet produkcí a vysílat to v každé rodině.

Uvědomte si, že určité jazyky úplně zmizely. Vezměte si třeba jazyk irského obyvatelstva nebo vlámsťtinu. Kolik se mluví v Evropě třeba v maďarštině. Je to příliš málo. Oba německé státy jsou silné, ale němčina je jazykem, který není světovým jazykem. 140 miliónů lidí na světě mluví francouzsky. To také není mnoho. A když se podíváme na rozvoj lidstva, co to znamená? Pokud jde o audiovizuální technologii, je možno vzít v úvahu i slovanské jazyky.

Animované filmy ve Francii jsou japonské. Děti vidí postavy v kimonech, které mají způsob vyjadřování, jemuž děti nerozumějí. A navíc Japonci dělají obrázky, kde jsou postavy oblečeny třeba ve francouzských oblecích, ale myšlení, inteligence je jiná.

Tím jsem vám chtěl jenom ukázat, že čím dále, tím více bychom měli nechat naše evropské hranice, tak abychom mohli bránit naši národní identitu a současně měli na zřeteli kontinentální realitu Evropy, kde jsou si civilizace blízké.

Pokud se týká průmyslové oblasti, Francie je zemí, která má průmysl telekomunikační, nukleární, dopravní, vyrábí vrtulníky, letadla, automobily, staví metro atd. Stejně tak pokud jde o výzkum vesmíru i ostatní oblasti.

Ale myslím si, že je třeba znásobit výměnu. Dojde-li k znásobením těchto výměn, budeme

si také lépe rozumět. Jestliže se zamyslím nad tím, čím bylo Československo v třicátých letech, než došlo k rozdělení našich zemí v roce 1945, tak to byla země, která měla velice intenzivní vztahy se západními státy. Tato politická bariéra samozřejmě existuje stále, ale nemá dnes stejný charakter, už nebrání přímým stykům. Je proto třeba jít kupředu.

Moje první cesta v prvním mém sedmi-letém funkčním období vedla do Sovětského svazu a pak do dalších států. Není to náhodné. Je to pro mne historická priorita, která jde dál než ocenění, které můžeme dát.

Budeme moci začít pracovat. Věřím na sílu symbolu a sílu osobních styků.

G. Husák: Děkuji vám, pane prezidente, za vaše vystoupení. Zhruba řečeno, jak vás poslouchám, mohu říci, že souhlasím s myšlenkami, pokud jde o otázky mezinárodních vztahů i o naše bilaterální vztahy. Je skutečně třeba krok za krokem reálně postupovat a tyto myšlenky uskutečňovat. Ve světě, zejména v Evropě v posledních letech směřujeme ke sblížení, nejen k uvolnění napětí, ale i ke spolupráci ve všech směrech. Prošli jsme také jistým vývojem po válce, nechci to zde blíže charakterizovat. Měli jsme nedostatky a chyby v ekonomice i politice. Hledáme nyní nové cesty v ekonomice i v dalších oblastech.

F. Mitterrand: Vy a já, protože jsme stejné generace, máme tu výhodu, že jsme všechna tato období prožili. A je tedy možné, má-li člověk svobodnou mysl nebo je-li přístupný názorům, posoudit všechno, co bylo dobré a co dobré nebylo.

G. Husák: To je výhoda při ostatních nevýhodách staršího věku.

F. Mitterrand: Je to jedna ze vzácných výhod.

les années trente, avant que n'ait eu lieu la séparation de nos pays en 1945, alors c'était un pays qui entretenait des relations intenses avec les pays occidentaux. Cette barrière politique continue bien sûr à exister, mais elle n'a plus le même caractère, elle n'empêche plus les contacts directs. C'est pourquoi il faut progresser.

Mon premier voyage lors de mon premier septennat m'a mené en Union soviétique puis dans d'autres pays. Ce n'est pas par hasard. Pour moi c'est une priorité historique qui va plus loin que l'appréciation que nous pouvons faire.

Nous pourrions commencer à travailler. Je crois à la force du symbole et à la force des contacts personnels.

G. Husák: Je vous remercie, Monsieur le Président, de votre allocution. Je dirais, après vous avoir écouté, que je suis en général d'accord avec vous en ce qui concerne les relations internationales et nos relations bilatérales. Il est vraiment nécessaire de progresser pas à pas de façon réelle et de réaliser ces idées. Dans le monde, surtout en Europe, nous nous dirigeons ces dernières années vers un rapprochement, non seulement vers une détente, mais aussi vers une coopération dans tous les domaines.

Nous avons également subi une certaine évolution après la guerre, que je ne veux pas caractériser ici en détail. Il y a eu des défauts et des fautes en économie et en politique. Nous sommes en train de chercher de nouveaux chemins en économie et dans d'autres domaines.

F. Mitterrand: Vous et moi, comme nous sommes de la même génération, nous avons l'avantage d'avoir vécu toutes ces périodes. Et il est donc possible, dans le cas où l'on a une mentalité libre et où l'on accepte d'autres avis, d'évaluer tout ce qui a été bon et ce qui ne l'était pas.

G. Husák: Ceci est un avantage parmi tous les inconvénients de l'âge avancé.

F. Mitterrand: C'est un des rares avantages.

G. Husák: Suite aux expériences, les relations entre les pays, le climat international s'améliore, se perfectionne. Quant aux questions internationales que vous avez mentionnées au début de votre allocution, nous soutenons de tout coeur les tendances à la détente, à l'élargissement de la coopération. Concrètement, nous saluons par exemple la convocation à la conférence sur les armes chimiques à Paris à laquelle nous allons participer. Heureusement, presque tous les Etats se déclarent partisans de cette idée car cette conférence peut avoir une importance décisive. A mon avis, lors des négociations de la conférence à Vienne, on discute parfois sur les mots. Il faut mener à bien tout cela et entrer dans une nouvelle étape de la diminution du nombre des armes conventionnelles. C'est ce que nous soutenons.

Hier, j'ai écouté le discours de Monsieur Gorbatchev devant l'Assemblée Générale de l'O.N.U. Parmi d'autres questions, il a présenté des propositions unilatérales concrètes visant à la diminution du nombre des soldats et des armes soviétiques. Certaines de ces questions nous concernent aussi, la diminution du nombre des soldats et des armes soviétiques en Tchécoslovaquie. Quant à la question de la diminution du nombre des armes, il y a un accord univoque. Pour certaines questions, par exemple en ce qui concerne l'Afghanistan, les opinions diffèrent. Le ministre Schultz a déclaré que la date du premier janvier pour la fin des combats en Afghanistan n'était pas réaliste.

En ce qui concerne la diminution unilatérale du nombre d'armées et de l'armement sur le territoire de l'U.R.S.S. et dans nos pays alliés, nous faisons dans ce domaine tout ce qui est

G. Husák: Na základě zkušeností se vztahy mezi zeměmi i mezinárodní klima zlepšuje, zdokonaluje.

Pokud jde o mezinárodní otázky, jak jste o nich hovořil v úvodu svého vystoupení, z celého srdce podporujeme tendence uvolňování napětí, rozšiřování spolupráce. Konkrétně třeba vítáme i svolání konference, pokud jde o chemické zbraně, do Paříže a zúčastníme se jí. Naštěstí už skoro všechny státy se k této myšlence hlásí, protože tato konference může mít rozhodující význam. Podle mého názoru na jednání konference ve Vídni jsou někdy hádky o slovíčka. Je třeba to dotáhnout do konce a vstoupit do nové etapy snižování konvenčních zbraní. My to podporujeme.

Včera jsem poslouchal projev soudruha Gorbačova ve Valném shromáždění OSN. Kromě jiných otázek předložil konkrétní jednostranné návrhy na snížení počtu sovětských vojsk a výzbroje. Něco z toho se týká i nás, snížení počtu sovětských vojsk a zbraní v Československu. Pokud jde o otázku snížení zbraní, je jednoznačný souhlas. Na některé otázky, např. pokud jde o Afghánistán, jsou jiné názory. Ministr Schult prohlásil, že termín prvního ledna k zastavení bojů v Afghánistánu není reálný.

Pokud jde o jednostranné snížení armád a výzbroje na území SSSR i v našich společených zemích, děláme v této oblasti, co je možné. Vítáme, že určitý kontingent sovětských vojsk odejde z našeho území a sami uvažujeme, že část naší armády bude zaměřena na pomoc ekonomice. Zítra předsednictvo ústředního výboru KSCM bude jednat o tom, že některé zbrojařské závody částečně převezmou civilní výrobu. Našly by se i jiné podobné příklady. Vždyť nakonec vojenské rozpočty pro každou zemi jsou velkým břemenem.

Kdyby pokračovalo úspěšně jednání mezi SSSR a USA o snížení strategických zbraní o 50 %, souhlasím s vámi, že to bude velký

krok kupředu, podaří-li se toho dosáhnout. My si to přejeme.

Souhlasím také s Vaším stanoviskem, pokud jde o atomové zbraně. Doufejme, že se dožijeme toho, že atomové zbraně budou zcela likvidovány.

F. Mitterrand: Když USA a SSSR sníží strategické zbraně o 50%, tak každému z těchto států zůstane ještě 6 tisíc náloží, takže našich 300 je skoro nic. Kdyby nebyly nukleární zbraně v těchto zemích, byl bych proti tomu, aby se nacházely i ve Francii, samozřejmě, když by se předtím vyřešil problém blokování ostatních zbraní. Nejsem pro nukleární zbraně, to by byla zvláštní filozofie, ale nemohu nezajistit obranu své vlastní země, ale ne proto, že bych si myslel, že musí nutně dojít k válce.

G. Husák: Od roku 1945 jste byl skoro v každé francouzské vládě ministrem.

F. Mitterrand: Byl jsem dlouho ve vládě, ale od roku 1958 jsem byl po dobu 24 let ve Francii v opozici. Byl jsem hercem, ale také divákem. Našel jsem možnost, abych mohl přímo reagovat na rozhodnutí vlády.

G. Husák: Z gardy poválečných politiků jste jediný nebo nejzajímavější politik.

F. Mitterrand: Bohužel, ale začínám být také tím nejstarším. Dlouho jsem byl tím nejmladším. Byl jsem členem vlády, když mi ještě nebylo 30 let, a tak jsem si na to zvykl. Ale pak jsem si uvědomil, že už to není pravda, teď už jsem jedním z nejstarších. Bohužel, na to jsem si musel zvyknout také, a to se už nezmění.

G. Husák: V posledních prezidentských volbách využívali vaši protivníci věkového argumentu proti vám, ale jak je vidět, sympatie byly jednoznačně na vaší straně.

possible. Nous apprécions le fait qu'un certain contingent de soldats soviétiques va quitter notre territoire et nous-mêmes sommes en train de réfléchir sur la possibilité de destiner une partie de notre armée vers l'aide économique. Demain, la présidence du Comité Central du Parti Communiste tchécoslovaque va négocier la reprise de la production civile dans plusieurs usines d'armement. On pourrait trouver d'autres exemples analogues. Les budgets militaires sont, en fin de compte, une lourde charge pour chaque pays.

Si les négociations entre l'U.R.S.S. et les U.S.A. portant sur la diminution du nombre des armes stratégiques de 50 pour cent se poursuivaient avec succès, je suis d'accord avec vous que cela serait un grand pas en avant, si l'on parvient à le faire. C'est ce que nous souhaitons.

Je suis également d'accord avec vous à propos des armes nucléaires. Espérons vivre un jour la liquidation totale des armes nucléaires.

F. Mitterrand: Si les Etats-Unis et l'U.R.S.S. diminuent le nombre de leurs armes stratégiques de 50 pour cent, chacun de ces Etats gardera encore 6 mille charges. Par rapport à cela, nos 300 charges ne sont presque rien. Si les armes nucléaires n'existaient pas dans ces pays, je serais contre leur existence en France également, dans le cas bien sûr où le problème du blocage des autres armes aurait été réglé avant. Sur un plan philosophique, je ne suis pas pour les armes nucléaires, mais je ne peux pas assurer la défense de mon propre pays. Cela ne veut pas dire que je pense que la guerre doit arriver nécessairement.

G. Husák: Depuis 1945, vous avez été ministre dans presque tous les gouvernements français.

F. Mitterrand: J'ai été membre du gouvernement pendant longtemps, mais depuis 1958, pendant 24 ans, j'ai fait partie de l'opposition en France. J'étais un acteur mais aussi un spectateur. Je me suis donné la possibilité de réagir directement aux décisions du gouvernement.

G. Husák: Parmi les hommes politiques de l'après-guerre, vous êtes le seul encore en fonction, ou en tout cas, le plus intéressant.

F. Mitterrand: Malheureusement, je commence aussi à être le plus vieux. Pendant longtemps, j'étais le plus jeune. J'étais membre du gouvernement quand je n'avais pas encore trente ans, alors je m'y suis habitué. Et puis je me suis rendu compte que ce n'était plus vrai, maintenant je suis un des plus âgés. Malheureusement, j'ai dû m'y habituer aussi et cela ne changera plus.

G. Husák: Lors des dernières élections présidentielles, vos adversaires ont utilisé l'argument de l'âge contre vous, mais on voit bien que les sympathies ont été complètement de votre côté.

Et maintenant en ce qui concerne nos relations bilatérales. Nous souhaitons fortement un rapprochement, un approfondissement et un raffermissement de notre coopération dans tous les secteurs. Vous avez rappelé les années d'avant-guerre. La France a joué un rôle important au moment de la fondation de l'Etat tchécoslovaque, pendant toute la période d'avant-guerre, nous étions des alliés politiques, économiques et militaires. Il y avait une immense influence de la France. Et, indépendamment de la politique, il y avait la longue tradition des artistes, des peintres, des écrivains, des éditeurs qui se tournaient vers Paris. Dans la sphère intellectuelle, il existait chez nous une très forte influence de la France. Même au temps où j'étudiais il y avait, à part le latin, une seule

Nyní k našim bilaterálním stykům. Velmi si přeje sblížení, prohloubení a upevnění spolupráce na všech úsecích. Vzpomněl jste léta před válkou. Při založení československého státu hrála Francie důležitou úlohu, po celou předválečnou dobu jsme byli politicky, ekonomicky a vojensky spojenci. Byl zde ohromný vliv Francie. A nezávisle na politice to byla stará tradice umělců, malířů, spisovatelů, nakladatelů, kteří se orientovali na Paříž. V intelektuální sféře byl u nás velmi silný vliv Francie. Dokonce v době, kdy já jsem studoval, byl kromě latiny jediný povinný cizí jazyk, a to francouzština. Po válce se všechno, tak nebo onak, přerušilo.

Při návštěvách vašich ministrů u nás je dáována v úvahu prospěšnost výuky francouzštiny.

F. Mitterrand: V tomto směru dochází ke zlepšení.

G. Husák: Ano, dochází ke zlepšení, a vážně uvažujeme o tom, aby francouzština měla větší váhu v celém našem životě. Nedávno, jak jsem byl informován, jsme koupili z Francie televizní seriál výuky francouzského jazyka. V televizi byly již kursy ruštiny a angličtiny a teď chceme propagovat i francouzštinu. Pravděpodobně v příštím roce budeme uvažovat o reformě školského systému. A v souvislosti s tím je zde i otázka výuky cizích jazyků. Chtěl bych říci, že pomalu vymírají profesori francouzštiny u nás. Musíme je znovu vychovat, tzn. vzájemným stykem, případně studiem ve Francii. Uvádím to proto, že je to velice důležité jak pro vás, tak i pro nás. V současné době se amerikanizuje nebo anglicizuje pomalu celý svět, nejenom v obecné mezinárodní terminologii, ale jde to přes televizi, přes písničky, přes všechno.

F. Mitterrand: Románské jazyky, které patří do stejné jazykové skupiny — španěl-

ština, portugalština, italština, francouzština — mají ještě krásnou budoucnost díky Latinské Americe, polovině Afriky a ještě jiným místům. V příštím století tyto jazyky budou demograficky s větším počtem lidí než v současné době angličtina. A slovanskými jazyky hovoří desítky a desítky miliónů obyvatel různých států. Když to podpoříme, vidíte, jakou máme možnost.

G. Husák: My jsme malé národy a nemůžeme si dělat nějaké světové aspirace. Právě proto klademe důraz na to, aby mladí lidé ovládali několik světových jazyků. Zatím je to ruština, angličtina, případně by k tomu měla přistoupit i francouzština.

Souvisí to také s tím, čemu říkáte audiovizuální programy. Za pomoci družic jsou vysílány programy v různých jazycích; je tam i francouzský program. Není to sice zatím ještě masově rozšířeno, ale byl by zde určitě zájem lidí o širší výběr programů. To však souvisí se znalostí jazyků a znamená to znát světové jazyky. Promyslíme váš návrh a co je možné konkrétně v této oblasti dělat. Z výsledku jednání hospodářských pracovníků a ministrů je mi známo, že u vás jsou některé vědeckotechnické směry na vysoké úrovni. Věřím, že během vaší návštěvy nebo v návaznosti na ni budou uzavřeny některé konkrétní dohody. Nejde jen o výstavbu hotelu v Praze a Bratislavě, ale i o jiné konkrétní náměty, kde právě v těchto dnech jsou zahajována příslušná jednání.

Jsme vám vděční za vaše náměty a posoudíme je. Podobně má Československo zájem zúčastnit se některých projektů z akce Eureka. Budeme muset o tom konkrétně jednat. Nechceme zůstat mimo Eureka, nebo v postavení, aby se západní Evropa uzavřela do sebe a my jsme stáli stranou.

F. Mitterrand: Není k tomu důvod. Je možné, aby došlo k uzavření nějakých smluv.

langue étrangère obligatoire et c'était le français. Après la guerre, tout a été, d'une manière ou d'une autre, interrompu.

Pendant les visites de vos ministres chez nous, on réalise l'utilité de l'enseignement du français.

F. Mitterrand: Une amélioration se produit dans ce sens.

G. Husák: Oui, une amélioration se réalise et nous examinons sérieusement la possibilité d'attacher plus d'importance au français dans toute notre vie. Récemment, comme j'ai été informé, nous avons acheté en France une série télévisée assurant l'enseignement de la langue française. Il y avait déjà eu des cours télévisés de russe et d'anglais et maintenant nous voulons diffuser également le français. Pour l'année prochaine, nous allons probablement prévoir une réforme du système scolaire. Et dans ce contexte, il s'agit aussi de l'enseignement des langues étrangères. Il faut dire que les professeurs de français sont de moins en moins nombreux ici. Nous devons en former de nouveau, c'est à dire par l'intermédiaire de contacts, éventuellement par l'intermédiaire d'études en France. Je le mentionne parce que c'est très important pour vous comme pour nous. Actuellement, presque le monde entier est en train de s'américaniser ou de s'angliciser, non seulement en terminologie internationale générale, mais cela passe aussi par la télévision, par les chansons, par tout.

F. Mitterrand: Les langues romanes qui font partie du même groupe linguistique — l'espagnol, le portugais, l'italien, le français — ont encore un bel avenir devant elles, grâce à l'Amérique latine, la moitié de l'Afrique et à d'autres endroits encore. Du point de vue démographique, au siècle prochain, ces langues seront parlées par un plus grand nombre de

personnes que ce n'est le cas de l'anglais aujourd'hui. Et les langues slaves sont parlées par des dizaines et des dizaines de millions d'habitants dans différents pays. Si nous soutenons cela, vous voyez bien quelle possibilité s'offre à nous.

G. Husák: Nous sommes de petites nations et nous ne pouvons pas aspirer à une importance mondiale. C'est pourquoi nous insistons sur le fait que les jeunes doivent parler plusieurs langues étrangères. Jusqu'à présent, c'est le russe, l'anglais; le français devrait éventuellement s'y joindre.

C'est lié aussi à ce que nous appelons les programmes audiovisuels. On diffuse, par satellites, des programmes en différentes langues, il y a aussi un programme français. Ce n'est pas encore répandu à un niveau de masse, mais les gens seraient sans doute intéressés d'avoir un plus grand choix de programmes. Mais cela est lié aux connaissances des langues, cela signifie connaître les langues à diffusion mondiale. Nous allons réfléchir sur votre proposition et sur ce que l'on peut faire concrètement dans ce domaine. D'après les résultats des négociations des économistes et des ministres je sais que certaines branches scientifiques et techniques chez vous ont un haut niveau. Je veux croire que des accords concrets seront conclus pendant votre visite ou bien à la suite de celle-ci. Il ne s'agit pas uniquement de la construction d'hôtels à Prague et à Bratislava, mais aussi d'autres suggestions concrètes où les négociations respectives sont en train de s'ouvrir ces jours-ci.

Nous vous sommes reconnaissants de vos suggestions que nous allons examiner. De même, la Tchécoslovaquie est intéressée de participer à certains projets de l'action Euréka. Nous devons en parler en détail. Nous ne voulons pas rester en dehors d'Euréka ou dans une situation où l'Europe occidentale se replierait sur elle-même et que nous resterions de côté.

Francie bude mít rozhodující slovo v těchto rozhodnutích. A myslím si, že dojde-li k vzájemnému sblížení, neexistuje oblast, kde bychom si byli nepřátelští, kde bychom se nemohli dohodnout. Záleží na typu disciplíny, která svou vlastní definicí překračuje veškeré hranice. Budou různé satelity ve vzduchu, vysílající obrázky všude. Před půl druhou hodinou jsem byl ještě v Paříži, vlastně jsme sousedé.

G. Husák: Celý svět a všechny národy se sblíží. A pro intelektuální sféru neplatí jenom nějaké normy. Shodují se proto s vámi v této otázce.

Když jsem se zmínil o programu Eureka, máme zájem na spolupráci. U nás je snaha dohnat jistý náskok západních zemí ve vědeckotechnickém rozvoji. Zde jsme trochu zaostali. Československo bylo a je průmyslovou zemí, ale jde o to, abychom dohnali velmi rychlý vývoj, který je v této oblasti, jak ve výzkumu, tak i ve výrobě. Máme zájem o tyto oblasti, ale naproti tomu jsou zde různé překážky, které vyplývají z COCOM.

F. Mitterrand: Ale můžeme to přezkoumat; je nutno přezkoumat celý tento systém. Jsou samozřejmě některé věci, které se týkají vojenské oblasti, ale většina věcí se velice nepřímo týká vojenských zařízení.

G. Husák: V technických špičkách jistá omezení jsou. Někde se to obchází, někde se to zneužívá.

F. Mitterrand: Vzpomínám tyto tendence v tom smyslu, že když jsme uzavřeli dohodu týkající se dodávky sovětského plynu v roce 1982, předpokládalo to výrobu rour na dodávku plynu a k tomu je zapotřebí určitá technologie. Měl jsem v tomto směru konflikt s prezidentem Reaganem, který to považoval za nedodržení jejich vnitřní dohody, týkající se vojenských zařízení.

Musel jsem se tomu smát. Máme samozřejmě povinnosti ve směru loajality, ovšem počítáme, že zde může dojít k široké změně.

G. Husák: Někdy politické nebo ideologické rozdíly se bohužel přenášejí do technické nebo ekonomické sféry.

F. Mitterrand: Jsou oblasti, kde bychom mohli konstatovat pokrok. Je zde ovšem třeba více trpělivosti.

G. Husák: Všechny velké myšlenky vyžadují také určitý čas pro přípravu.

Nyní se zaměřím na oblast, o které se u vás hodně diskutuje, a to na oblast lidských práv a demokratizace. Děláme pokroky v této sféře. Prohlubujeme a chceme prohlubovat socialistickou demokracii, celý politický systém. Usilujeme o prohloubení činnosti společenských organizací a institucí. Ale je to určitý proces. Hledáme cesty řešení, které nelze uskutečnit ze dne na den.

Západ byl udiven, že Dubček cestoval do Itálie a Hájek nyní do Rakouska. Dubček však nikdy nezádal o vycestování na Západ. Když byl pozván Boloňskou univerzitou, bylo mu vyhověno. Také Hájek z chartistů jel do Rakouska. A to nejsou malé vlašťovky.

Před více než měsícem, při 70. výročí vzniku našeho státu byla udělena široká amnestie. Například v politické oblasti byli amnestováni lidé, kteří emigrovali z Československa, byli odsouzeni a postiženi. To se týká ohromného počtu lidí, kteří jsou za našimi hranicemi. Výjimku tvoří samozřejmě lidé, kteří aktivně pracují proti Československu. Dochází i v této oblasti k velkým změnám, bohužel ne všude na Západě je lidé registrují.

V článku Le Mondu, o kterém jsem se zmínil, se psalo, že jedete do země, která nejde s Gorbačovem, která zaostává v reformách. Jako dobrý příklad list uvádí Polsko a Maďarsko,

F. Mitterrand: Il n'y a aucune raison de le faire. Il est possible de conclure certains accords. La France aura une parole décisive dans ces prises de position. Et je pense que s'il y a un rapprochement mutuel, il n'y a aucun domaine où nous serions opposés les uns aux autres, où l'on ne pourrait pas aboutir à un accord. Cela dépend du type de la discipline qui, par définition, franchit toutes les frontières. Il existera de multiples satellites, diffusant des images partout. Il y a une heure et demie, j'étais encore à Paris, en fait, nous sommes voisins.

G. Husák: Le monde entier, toutes les nations se rapprochent. Et dans la sphère intellectuelle, les normes seules ne suffisent pas. C'est pourquoi je suis d'accord avec vous sur cette question.

Comme je l'ai mentionné à propos du programme Euréka, nous sommes intéressés par la coopération. Chez nous, on s'efforce à rattraper l'avance certaine des pays occidentaux sur le plan scientifique et technique. Ici, nous sommes un peu en retard. La Tchécoslovaquie a été et reste un pays industriel, mais il s'agit pour nous de rattraper l'évolution très rapide qui existe dans le domaine de la recherche et de la production. Nous nous intéressons à ces domaines, mais, en revanche, il y a différents obstacles découlant du COCOM (Comité de Coordination des Exportations vers les pays socialistes).

F. Mitterrand: Mais nous pouvons réexaminer la chose. Il est nécessaire de réexaminer tout ce système. Il y a bien sûr certains points concernant le domaine militaire, mais la plupart des choses ne concernent les équipements militaires que très indirectement.

G. Husák: Il y a certaines limites dans les secteurs de pointe. Parfois on les élude, parfois on en abuse.

F. Mitterrand: Je rappelle ces tendances dans le sens où quand nous avons conclu l'accord concernant les importations du gaz soviétique en 1982, cela envisageait la production de tuyaux pour le débit de gaz, et pour cela une certaine technologie est nécessaire. J'ai eu un conflit à cause de cela avec le président Reagan qui considérait cette affaire comme une violation des accords intérieurs concernant les équipements militaires. J'ai dû en rire. Nous avons bien sûr des obligations de loyauté, pourtant nous comptons qu'un large changement peut se produire ici.

G. Husák: Certaines différences politiques ou idéologiques malheureusement se transfèrent dans la sphère technique ou économique.

F. Mitterrand: Il y a des domaines où nous pourrions constater un progrès. Mais il y faut davantage de patience.

G. Husák: Toutes les grandes idées demandent aussi un certain temps de préparation.

Maintenant je vais aborder un domaine qui est largement discuté chez vous, c'est à dire le domaine des droits de l'homme et de la démocratisation. Nous progressons dans ce domaine. Nous approfondissons et voulons approfondir la démocratie socialiste, tout le système politique. Nous nous efforçons de développer l'activité des organisations et institutions sociales. Mais il s'agit d'un processus précis. Nous cherchons des solutions qu'on ne peut pas réaliser du jour au lendemain.

L'Occident avait été étonné de voir Dubček voyager en Italie et Hájek maintenant en Autriche. Pourtant Dubček n'a jamais demandé la possibilité de se rendre en Occident. Lorsqu'il a reçu une invitation de la part de l'Université de Bologne, il a obtenu une réponse positive. Hájek aussi, du groupe des signataires de la

tedy země, které mají jisté krizové momenty v ekonomice.

My nenapodobujeme to, co dělá Gorbačov a co dělají v Sovětském svazu, ale už několik let prosazujeme reformy v ekonomice. Konkrétně na posledním sjezdu KSCČ bylo jasně hovořeno o ekonomické reformě. Je-li zde nějaká opatrnost, je to proto, že se nechceme dostat do inflačních nebo krizových situací v ekonomice, jak to pozorujeme v některých socialistických zemích. A v politické oblasti se nechceme dostat do chaosu. Prostě každý krok je třeba promyslet.

Na Západě mnozí podporují Gorbačova a velmi s ním sympatizují. I u nás podporujeme jeho úsilí. Pokud jde o reformy, vycházíme z našich podmínek. Jsme ve velmi složitém období. V ekonomice je nutné přejít od centrálně administrativního řízení k ekonomickému řízení podniků. K tomu je nutno připravit lidi, naučit je samostatnému myšlení a jednání. A to je nová etapa. Během příštího roku chceme v celém průmyslu, v celém národním hospodářství dosáhnout přechodu na tyto reformy. Jsou s tím určité těžkosti, spočívající zejména v myšlení a reprodukci starých návyků, které zde byly za 40 let vytvořeny.

Již jsme si zvykli na názory Západu, pokud jde o náš stát. Ale není to, řekl bych, otázka objektivního pohledu na naši zemi.

Chceme se učit od celého světa i od Francie. Tato veliká země má obrovskou tradici: politickou, kulturní, ekonomickou. Má velký vliv ve světě. Chceme se od ní učit, stejně jako si brát dobré příklady z celého světa.

Máte pravdu, když říkáte, že Japonci a Američané zaplavují evropský trh. Vliv Japonců je však velký i v USA, v NSR i dalších zemích. Proto jenom vítáme, aby Evropa našla síly, které by dovedla společně využít. Vždyť Evropa byla kolébkou lidské civilizace. A tou by měla zůstat. O to bychom měli usilovat.

F. Mitterrand: Měl bych ještě jednu otázku, pokud se týká problémů lidských práv. Jsou rozdíly podle jednotlivých zemí, ale principy jsou stejné všude. Každý člověk by měl mít možnost se vyjádřit tak, jak chce. Limity tohoto práva jsou málo početné. Týká se to morálky aj. Ale jinak je to spíš síla pro každý stát, čili může snést i to, co je proti němu.

Nechci samozřejmě dávat nikomu nějaké návody. V naší historii jsme měli oblasti spolupráce. Ale skutečně si myslím, že by bylo možné mluvit, psát, cestovat tak, jak demokratický systém umožňuje. Řekl bych znovu, to, co říkám, je to spíš totální síla. Jsou samozřejmě různá období vývoje.

Zítرا ráno budu mít možnost setkat se s některými lidmi, kteří jsou proti vám v opozici, a zajímalo by mě slyšet jejich názory. Nemyslím si naprosto, abych intervenoval v nějakých těchto problémech. Jsem u vás a jsem váš host. Ovšem myslím, že sblížení by se mohlo usklopit ve veřejném právu, které je zhruba stejné. Vy sám jste trpěl za právo, které jste měl, že jste nesouhlasil.

G. Husák: Souhlasil, ale podsunuli mi jiné názory, než které jsem měl.

F. Mitterrand: To je možná ještě horší.

G. Husák: Souhlasím s Vámi, pane prezidente, že je třeba v tomto směru jít dál. Je Vaší věcí, s kým se ve volném čase setkáte, to nebudeme ovlivňovat. Jenom jsme žádali, abyste se nesetkal s Dubčekem.

F. Mitterrand: Dubček je zde?

G. Husák: On je v Bratislavě, kde trvale bydlí. Bydlel tam i předtím, než se stal prvním tajemníkem a za několik měsíců se tam pak vrátil zpět. Má rodinnou vilu, důchod.

Charte 77, est allé en Autriche. Et il ne s'agit pas ici de n'importe qui.

Il y a plus d'un mois, à l'occasion du 70ème anniversaire de la fondation de notre Etat, une large amnistie a été accordée. Par exemple, dans le domaine politique, l'amnistie concernait des gens qui avaient émigré de Tchécoslovaquie, qui avaient été jugés et persécutés. Ceci représente un nombre élevé de personnes qui vivent hors de nos frontières. A l'exception, bien sûr, des gens qui travaillent activement contre la Tchécoslovaquie. De grands changements s'opèrent également dans ce domaine, malheureusement, ils ne sont pas toujours perçus en Occident.

Dans l'article publié dans Le Monde que j'ai mentionné, on écrivait que vous partiez pour un pays qui ne suit pas le chemin proposé par Gorbatchev, qui est en retard quant aux réformes. Le journal cite comme bon exemple la Pologne et la Hongrie, des pays qui connaissent certains moments de crise dans leur économie.

Nous n'imitons pas ce que fait Gorbatchev et ce que l'on fait en Union soviétique, mais depuis plusieurs années nous imposons des réformes dans l'économie. Pour être concret: lors du dernier congrès du Parti Communiste tchécoslovaque, on a clairement parlé de la réforme économique. Si une certaine prudence existe ici, c'est parce que nous ne voulons pas aboutir à des situation d'inflation ou de crise économique, comme nous les voyons dans certains pays socialistes. Et en politique, nous ne voulons pas tomber dans un chaos. Bref, chaque pas doit être réfléchi.

En Occident, un grand nombre de personnes soutiennent Gorbatchev et sympathisent beaucoup avec lui. Chez nous aussi, nous soutenons ses efforts. Nous nous basons sur les conditions du contexte tchèque. Pour ce qui est des réformes, nous traversons une période très compliquée. Dans le domaine de l'économie, il faut passer de la gestion centralisée vers une

gestion économique des entreprises. Pour cela, il faut préparer les gens, leur apprendre à penser et à agir d'une façon autonome. Et c'est une nouvelle étape. L'année prochaine, nous voulons effectuer une transition vers ces réformes dans toute l'industrie, dans toute l'économie nationale. Cela crée certaines difficultés qui résident avant tout dans la façon de penser et dans la reproduction de vieilles habitudes qui se sont créées ici depuis 40 ans.

Nous sommes déjà habitués aux opinions de l'Occident quant à notre Etat. Mais je dirais que ce n'est pas une question de point de vue objectif sur notre pays.

Nous voulons apprendre du monde entier, également de la France. Ce grand pays possède une immense tradition politique, culturelle, économique. Elle exerce une influence importante dans le monde. Nous voulons nous instruire grâce à elle, comme nous voulons prendre de bons exemples sur le monde entier.

Vous avez raison en disant que les Japonais et les Américains sont en train de submerger le marché européen. L'influence des Japonais est grande même aux Etats-Unis, en R.F.A. et dans d'autres pays. C'est pourquoi nous ne pouvons qu'approuver si l'Europe trouve des forces dont elle saura profiter. L'Europe, n'a-t-elle pas été le berceau de la civilisation humaine? Ce qu'elle devrait rester. Nous devrions nous fixer cette tâche.

F. Mitterrand: J'aurais encore une question quant aux droits de l'homme. Il y a des différences selon les différents pays, mais les principes sont partout les mêmes. Chaque être humain devrait avoir la possibilité de s'exprimer comme il veut. Les limites de ce droit ne sont pas nombreuses. Cela concerne la morale, etc. Mais à part cela c'est plutôt la force de chaque Etat d'être capable de supporter même ce qui est dirigé contre lui.

F. Mitterrand: Jeho jméno, protože se zúčastnil událostí v roce 1968, má u nás ohromný zvuk. Ale nepředstavuje tady politickou skutečnost.

G. Husák: Pane prezidente, neagituji Vás k ničemu, ale je rozdíl, jestli něco dělá první tajemník Francouzské socialistické strany, než když to dělá její člen. Dubček byl v určité době prvním tajemníkem ÚV KSČ. To, co se stalo, se nemuselo stát. V tom je delikátnost tohoto jména. Nemusíte se mnou souhlasit, ale říkám Vám náš názor. Prosbou je, abychom dobrá slova, která jsme si zde řekli, postupně uváděli do života, aby naši kolegové v oblasti zahraniční politiky, v oblasti ekonomiky, kultury dnes nebo zítra jednali a dojednali konkrétní věci, připravili určitou perspektivu naší spolu-

práce. Vy jste byl zvolen prezidentem na sedm let, máte tedy možnost sledovat tento další vývoj.

F. Mitterrand: Sedm let je dlouhá doba. Je-li člověku 72 let, měl by sám rozhodnout, má-li být ve funkci ještě sedm let.

G. Husák: Nejen v našem věku. Přeji Vám i v této oblasti úspěch.

F. Mitterrand: Po určitou dobu jsem citoval větu jednoho z našich francouzských spisovatelů, který napsal: Mládí je období, které má člověk před sebou, nikdo neví, kdy skončí.

G. Husák: Pane prezidente, děkuji Vám mnohokrát za náš rozhovor a za naše jednání.

Je ne veux bien sûr proposer à personne des modes d'emploi. Dans notre histoire, nous avons coopéré. Mais je pense vraiment qu'il serait possible de parler, d'écrire, de voyager comme le permet un système démocratique. Je le répète encore une fois, c'est plutôt une force. Il y a évidemment différentes étapes d'évolution.

Demain matin j'aurai la possibilité de rencontrer plusieurs personnes qui vous sont opposés et je serais intéressé d'entendre leurs points de vue. Je n'envisage absolument pas d'intervention dans ces problèmes. Je suis chez vous et je suis votre hôte. Pourtant je crois que le rapprochement pourrait être accéléré dans le domaine du droit publique qui est plus ou moins le même. Vous-même, vous avez souffert de ne pas être d'accord, ce qui était votre droit.

G. Husák: J'étais d'accord, mais on m'avait glissé d'autres opinions que celles que j'avais.

F. Mitterrand: Ce qui est peut-être encore pire.

G. Husák: Je suis d'accord avec vous, Monsieur le Président, qu'il faut continuer dans cette direction. C'est votre affaire, qui vous allez rencontrer lors de votre temps libre, nous n'allons pas l'influencer. Nous avons seulement demandé que vous ne rencontriez pas Dubček.

F. Mitterrand: Dubček est ici?

G. Husák: Il est à Bratislava où il réside. Il y habitait aussi avant de devenir Premier Secrétaire et au bout de quelques mois il y est retourné. Il possède une villa de famille, il touche une pension.

F. Mitterrand: Sa personnalité, puisqu'il a participé aux événements de 1968, a un

immense renom chez nous. Mais ici, il ne représente pas la réalité politique.

G. Husák: Monsieur le Président, je ne veux pas vous influencer, mais il y a une différence quand quelque chose est fait par le Premier Secrétaire du Parti Socialiste français où quand c'est fait par son simple membre. Dubček a été à un certain moment le Premier Secrétaire du Comité Central du Parti Communiste tchécoslovaque. Ce qui est arrivé aurait pu ne pas arriver. Voilà ce qui est délicat avec ce nom. Vous pouvez n'être pas d'accord avec moi, mais je vous fais part de notre opinion. Ma prière est que les paroles positives que nous avons prononcées ici, trouvent peu à peu leur écho dans la vie, pour que nos partenaires dans les domaines de la politique étrangère, de l'économie, de la culture discutent aujourd'hui ou demain et qu'ils négocient des affaires concrètes, qu'ils préparent un cadre à notre coopération. Vous avez été élu président pour sept ans, vous avez donc la possibilité de suivre cette évolution ultérieure.

F. Mitterrand: Sept ans, c'est encore long. Quand on a 72 ans, on devrait décider soi-même si l'on doit assumer sa fonction pour sept années de plus.

G. Husák: Pas seulement à notre âge. Je vous souhaite du succès également dans ce domaine.

F. Mitterrand: Pendant un certain temps, je citais la phrase d'un de nos écrivains français qui avait écrit: La jeunesse est une période que l'on a devant soi, personne ne sait quand elle sera finie.

G. Husák: Monsieur le Président, je vous remercie beaucoup de notre entretien et de nos négociations.

PRVNÍ SNÍDANĚ

dne 9. 12. 1988

LE PREMIER PETIT-DÉJEUNER

le 9 décembre 1988

*Monsieur François Mitterrand
Président de la République*

je prie .....

*de lui faire l'honneur d'assister au petit déjeuner
qu'il offrira à la résidence de France
le Vendredi 9 décembre 1988 à 8h30.*

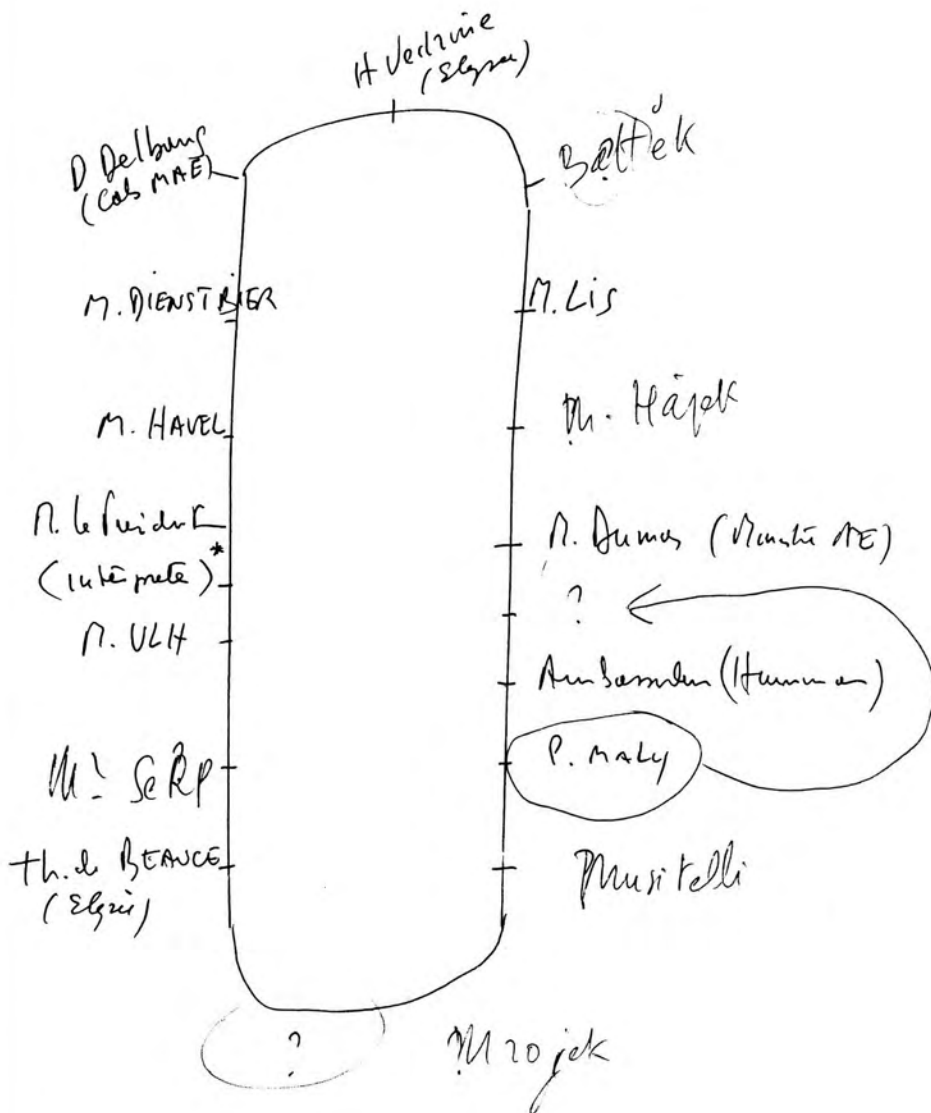
Pozvánku na snídani z české strany obdrželi:

Rudolf Battěk
Jiří Dienstbier
Alexander Dubček
Jiří Hájek
Miloš Hájek
Václav Havel
Ladislav Lis
Václav Malý
Karel Srp
Petr Uhl

Snídaně se nemohli zúčastnit Jiří Hájek a Alexander Dubček.

petit déjeuner de 9 dec 88
reconstitué d'après
les photos d'archives

První snídaně — zasedací pořádek (archiv Velvyslanectví Francie v Praze)

Francouzští účastníci první snídaně:

Jacques BLOT

Directeur du bureau d'Europe au MAE
Ředitel kanceláře pro Evropu na MZV

Stanislas MROZEK

Premier Secrétaire d' Ambassade (chargé des relations avec la dissidence)
První tajemník velvyslanectví (pověřený vztahy s disentem)

Roland DUMAS

Ministre des Relations Extérieures
Ministr zahraničních věcí

Thierry de BEAUCE

Secrétaire d' Etat chargé des Relations culturelles internationales
Státní tajemník pro mezinárodní kulturní styky

Denis DELBOURG

Chargé de mission, Cabinet du 1er Ministre
Pověřenec kabinetu předsedy vlády

Hubert VEDRINE

Porte-parole de la Présidence de la République
Mluví kanceláře prezidenta Francouzské republiky

Jacques HUMANN

Ambassadeur
Velvyslanec

François MITTERRAND

Président de la République
Prezident republiky

Snídal jsem s Mitterrandem

François Mitterrand byl první hlavou státu, která před listopadem 1989 přijala zástupce čs. nezávislého hnutí a opozice. Stalo se to 9. prosince 1988, v předvečer Dne lidských práv, kdy Charta 77 spolu s dalšími iniciativami uspořádala manifestaci na Škroupově náměstí v Praze.

Bylo to první veřejné shromáždění nezávislého hnutí vůbec, které úřady nezakázaly, a to jen proto, že před Mitterrandovou návštěvou v Praze si to Francouzi kladli jako její podmínku.

Na snídani v pražském Buquoyanském paláci na velvyslanectví pozval tehdy F. Mitterrand Rudolfa Battka, Jiřího Dienstbiera, Jiřího Hájka, Miloše Hájka, Václava Havla, Ladislava Lise, Václava Malého, Karla Srpa a mne. Plánovanou hodinu prezident značně přetáhl, nedbaje odporu svých protokolářů, a přišel pozdě na jednání s čs. oficiálními činiteli.

Překvapila mě jeho skromnost, ba přímo pokora před našimi snahami, jeho otázky, co má požadovat od Jakeše a Husáka, a zda se vůbec sluší, aby s nimi jednal. Přesvědčovali jsme ho, že každý dialog s vládnoucí mocí je pozitivní a že se v této zemi tím více tolerují mezinárodně

garantovaná lidská práva, čím silnější je tlak zvenku na jejich dodržování.

Setkal jsem se s F. Mitterrandem po listopadu ještě několikrát, v Paříži i v Praze, kde při „repríze“ snídaně opět dobu jejího trvání prodloužil a zase nechal čekat — tentokrát nově vládní činitele. Přiznám se však, že mě jeho politika po dlouhá léta nejvíce ovlivňovala v mém postoji k Němcům, kteří se postupně i pro mne stali z dědičných nepřátel dobrými sousedy a obyvateli budoucího společného evropského domu.

V prosinci 1988 s námi Mitterrand hovořil jako člověk, který ví, že činnost socialisty, stojícího v čele Francie (a on opravdu dokázal podivuhodně být i socialistou, i prezidentem republiky), a náš zápas za lidská práva a demokracii jsou součástími jednoho společného úsilí, v němž každé pozitivní řešení přibližovalo dobu, kdy všichni budeme moci pracovat na vytvoření společné Evropy — oné Mitterrandově utopii, kterou nazýval evropskou konfederací a k níž se budeme ještě mnoho let propracovávat.

Petr Uhl

Návštěvě prezidenta Francouzské republiky předcházelo alespoň v Praze politické uklidnění. Úřady povolily opozici demonstraci ke Dni lidských práv, která se jim zákonitě vymkla z rukou. Proběhla i pietní slavnost u Lennonovy zdi, která každoročně končila pendrekiádou. Víc by napsal Pepino Maraczi. Tentokrát zde hrály kapely a já měl sraz s francouzským kurýrem, který ode mne převzal dopis Honzy Urbana pro akademika Sacharova. O aktivitě Francouzů bych mohl psát dlouho, ale nechci bez svolení osob, kterých se to týká.

Teď je tedy 9. prosince 1988 a prezident Francouzské republiky na nás má půl hodiny. Domlouváme se, v jakém pořadí budeme mluvit a jak dlouho. Velvyslanec nám předává osobní dar F. Mitterranda, malou kovovou kulatou etui s vyrytým znakem pana prezidenta. Napětí roste. Stavíme se do řady. Probíhá ochranka a za chvíli vstupuje François Mitterrand. Jsme představováni. Pro každého má slovo. Jeho překladatelka mi říká, že musela panu prezidentovi tlumočit všechny články o Jazzové sekci.

Usedáme. François Mitterrand zahajuje proroctvím. Je rád, že se setkává s předními osobnostmi doby minulé — a, jak doufá, i doby příští. Ptá se Václava Havla, zdali má u sebe kartáček na zuby. Smějeme se. Napětí povoluje. Jsem rád. Před týdnem Václav Havel uveřejnil v *Le Monde* otevřený dopis F. Mitterrandovi. Touto cestou mu hodlal přiblížit současnou situaci v Československu. Zjednodušeně řečeno, aby nevěřil všemu, co mu bolševici ukáží, až přijede. Chápal bych soukromý dopis, ale veřejně poučovat někoho, kdo čte i články o sekci, mi připadalo troufalé. François Mitterrand má však dobrou náladu a my začínáme s řečnickou štafetou.

Naléháme, aby Francie rozlišovala svoji politiku vůči Sovětskému svazu a Československu. Snídani je také přítomen ministr zahraničí Roland Dumas.

Tvrdíme, že loňská návštěva Gorbačova v Praze nesplnila očekávání. Jeho letadlo jsem viděl přes čtyřikrát zamřížované okno na Ruzyni. Do jednoho pak chceme, aby Francie vážala svoji hospodářskou pomoc na plnění helsinských dohod.

Jestli nás seberou, říkám si, tak jen za tento požadavek vyfasujeme deset let. Rudla Battěk, který sedí na rohu, dostal čtyři roky za dopis Brandtovi a Miloš Hájek, který s bojkotem také souhlasí, byl odsouzen k smrti již za Hitlera...

Další kriminálník, páter Václav Malý, mluví o postavení křesťanů a církví. Petr Uhl, kterému komunisté vzali přes osm roků života, diktuje jména právě zavřených: Ivana Jirouse, Jiřího Tichého, Ivana Polanského, Petra Cibulky a Dušana Skály.

François Mitterrand zdůrazňuje, že politika neznamená volbu mezi dobrým a špatným, ale výběr mezi dvěma obtížnými řešeními.

Zdá se, že na mne nedojde. Podle protokolu byla snídane naplánována na půl hodiny. François Mitterrand ji však dvakrát prodloužil a hodina už je pryč. Na Hradě zatím vztekle přechází Gustáv Husák. Čeká, až se disidenti vymluví. Pak má s F. Mitterrandem odletět do Bratislavy. Nakonec mám čtvrt hodiny pro Jazzovou sekci. Předávám kazetu Mikoláše Chadimy a dvě knihy. Překlad Borise Viana, na kterého F. Mitterrand zavzpomínal — znal jej jako student, věděl o jeho lásce k jazzu — a knihu *Stylistická cvičení* od Raymonda Queneau. Říkám, že jde pravděpodobně o první překlad tak obtížného textu od Patrika Ouredníka do jiného jazyka a že nám nyní nic nebrání v nejsložitější komunikaci. François Mitterrand se směje, hovoří o cenzuře a intelektuální svobodě. Přeje všem, aby neklesali na mysl.

Karel Srp

Tisk k návštěvě François Mitterranda

La presse, à l'occasion
de la visite
de François Mitterrand

PROLETÁŘI VŠECH ZEMÍ, SPOJTE SE!

1988

* SOBOTA

10
PROSINEC

RUDÉ PRÁVO

ORGÁN ÚSTŘEDNÍHO VÝBORU KOMUNISTICKÉ STRANY ČESKOSLOVENSKA

ČÍSLO 291 — ROČNÍK 69 (Právo lidu ročník 91)

CENA 1 Kčs

Náměty změnit ve skutky

Skončila první návštěva francouzského prezidenta v Československu v historii našeho státu. To je už samo o sobě významnou událostí, která něco vypovídá o současném klimatu a vývoji v mezinárodních vztazích i v našich vzájemných vztazích s Francií. Pokud by se však bilance této státní návštěvy měla omezit jen na tento fakt, asi by to bylo příliš málo.

Co tedy dvoudenní pobyt François Mitterranda v Československu přinesl? Především bylo z jedné i druhé strany potvrzeno, že obě strany mají velice intenzivní zájem na všestranném rozvoji čs.-francouzských vztahů. O tom dnes není zkrátka sebemenších pochyb.

Nejme pochopitelně tak nalvat, abychom z kapky dělali déšť. Přirozeně že jako každý »pán domu« nemáme rádi, když nám někdo říká, jak si ho máme vymalovat. Proto si ceníme zejména těch slov francouzského prezidenta, že respektuje naši suverenitu. Z historie čs.-francouzských vztahů víme, jak je to vážné prohlášení.

Francouzskému prezidentovi se sice nelíbí, když se v jeho zemi hovoří o jeho »nové východní politice«, ale o novou politiku opravdu jde. V tom se francouzský tisk nemýlí a v Elysejském paláci došlo skutečně k přehodnocení. Prezident vyslovuje v poslední době mnoho podnětných myšlenek. Hovořil tak i v Praze. Zřejmě lze právem hovořit o Mitterrandově pojetí Evropy na přelomu tisíciletí. V ní sblížení »dvou Evrop« představuje klíčovou otázku. Je to víze, proti níž lze sotva něco namítnout, natolik přitažlivě a obratně je formulována. Přirozeně, výklady se už mohou různit. To už je však záležitost dialogu a ten právě obě země aktivizovaly.

ČSSR a Francie zkrátka navázaly na minulost pro potřeby budoucnosti. A budoucnost má dnes své priority jasně určeny: přiznat si perspektivní vzájemného a mírového soužití, definovat nové pojetí bezpečnosti, čelit společně globálním, všelidským problémům, obnovit dá-

věru mezi státy. Asi si stále v plné míře neuvědomujeme, jak velký pokrok to je, když tyto úkoly přejímá do svých projevů jak G. Husák, tak F. Mitterrand, jak M. Gorbačov, tak R. Reagan.

Naši i francouzští představitelé v rozhovorech zdůraznili nutnost, aby se pokročilo od námětů ke skutekům, ke konkretizaci myšlenek. Něco se už udělalo. Jako ovoce těchto nových procesů lze chápat např. francouzskou iniciativu na svolání konference o chemických zbraních do Paříže. V Praze se jí dostalo náležitě podpory. Radu styčných bodů našly obě strany v návrhu M. Jakše na vytvoření pásma důvěry, spolupráce a dobrého sousedství na linii dotyku mezi Severoatlantickým paktem a Varšavskou smlouvou a va francouzské představě o vyloučení rizika nenadálého útoku, která se týká stejné oblasti. Ve stejném směru jde i opatření SSSR stáhnout z ČSSR, NDR a MLR šest divízi.

Mitterrand jednal v Praze s nejvyššími představiteli naší země a také ministři z jeho doprovodu diskutovali se svými partnery. Proto šlo o projednávání otázek byla mnohem širší, než by navštěvovaly předcházející řádky. Mnoho se hovořilo o hospodářských kontaktech. Do očí bijící rozdíl mezi možnostmi a potřebami na jedné straně a realitou na straně druhé neuspokojuje nikoho. První krůčky byly udělány, ale od společné stavby jednoho hotelu, jehož základní kámen byl položen právě ve dnech návštěvy, k rozsáhlejší spolupráci a podnikání je však stále dost daleko. A to nemluvíme o oblasti vědeckotechnické a dalších.

Nezbe přirozeně očekávat, že návštěva tohoto druhu změní situaci jako mávnutím kouzelného proutku. Může však znamenat důležitý impuls. Lze oprávněně doufat, že se tak stalo. Rozhodující však bude teprve etapa následující. Stejně jako pro oblast politickou i zde platí, že je nanejvýš naléhavé změnit co nejdříve náměty ve skutky.

STANISLAV ŠTĚPÁNEK

Rudé Právo 10. 12. 1988

Francouzský tisk k návštěvě F. Mitterranda

NAVÁZANÉ KONTAKTY

Od našeho pařížského zpravodaje

Miloš Jakeš: „Naším cílem je demokratizace a gласnost.“ Pod tímto titulkem uveřejnil v pátek list *Le Figaro* rozsáhlý rozhovor, který generální tajemník ÚV KSČ poskytl redaktorům listu Charlesovi Lambroschinimu a Arielle Thédrelové. Rozhovoru, uskutečněnému u příležitosti návštěvy francouzského prezidenta François Mitterranda v Československu věnuje *Le Figaro* téměř celou šestou stranu.

Interview doprovází fotografie našeho nejvyššího stranického představitele. V podtitulcích vyzvedává list následující myšlenky z rozhovoru: Dubčekova politika v roce 1968 vedla k oslabení socialismu, přejeme si rozvíjet vztahy s Francií atd.

Rovněž ostatní sdělovací prostředky věnují návštěvě francouzského prezidenta značnou pozornost.

Další zvláštní zpravodaj Figara v Praze Paul Guilbert v úvodním slově k rozhovoru píše, že „záměr F. Mitterranda je znám: je to 'sblížení obou částí Evropy, z čehož jsem učinil jeden z cílů své diplomacie'. Dostalo se mu rady,

FRANCOUZSKÝ TISK K NÁVŠTĚVĚ F. MITTERRANDA

Navázané kontakty

OD NAŠEHO PAŘÍŽSKÉHO ZPRAVODAJE

Miloš Jakeš: „Naším cílem je demokratizace a gласnost.“ Pod tímto titulkem uveřejnil v pátek list *Le Figaro* rozsáhlý rozhovor, který generální tajemník ÚV KSČ poskytl redaktorům listu Charlesovi Lambroschinimu a Arielle Thédrelové. Rozhovoru, uskutečněnému u příležitosti návštěvy francouzského prezidenta François Mitterranda v Československu věnuje *Le Figaro* téměř celou šestou stranu.

Interview doprovází fotografie našeho nejvyššího stranického představitele. V podtitulcích vyzvedává list následující myšlenky z rozhovoru: Dubčekova politika v roce 1968 vedla k oslabení socialismu, přejeme si rozvíjet vztahy s Francií atd.

Rovněž ostatní sdělovací prostředky věnují návštěvě francouzského prezidenta značnou pozornost.

Další zvláštní zpravodaj Figara v Praze Paul Guilbert v úvodním slově k rozhovoru píše, že „záměr F. Mitterranda je znám: je to „sblížení obou částí Evropy, z čehož

mít „dosti srovnatelné veřejné práce“, což by podle Mitterranda návštěva představovala „faktor sblížení“.

Zpravodajka listu *Libération* François Bergerová zjevně vybočuje svým neseriózním tónem z rámce, v němž se pohybují jiné listy, byť různého politického zaměření. Označuje například tři vedoucí čs. představitelů, s nimiž se ve čtvrtek setkal, jako „oděrná aparátčičky“. O jiných představitelích píše ještě urážlivěji a téměř celý zbytek své komentované zprávy věnuje e opačným skupinám a názorům fran-

aby začal s Bulharskem... Ministr Roland Dumas dal přednost Československu, které během tří let dvakrát navštívil. Aby nalezl politický slovník odpovídající jeho novému otevření se na východ, François Mitterrand se musí snažit ukázat, že to není on, kdo se změnil, nýbrž mezinárodní okolnosti.“

Zvláštní zpravodaj listu *l'Humanité* Jean Paul Piérot uvádí ve vyčerpávající informaci o průběhu návštěvy a rozhovorech, že Paříž i Praha si přejí, aby konference ve Vídni o bezpečnosti a spolupráci v Evropě rychle skončila, aby bylo možno zahájit jednání o snížení ozbrojených sil na „starém kontinentě“. Pokud jde o hospodářskou výměnu mezi oběma zeměmi, cituje slova prezidenta ČSSR Gustáva Husáka, že Československo je odhodláno překonat nahromaděné zaostávání. Francouzský prezident se naopak příznivě vyjádřil k účasti Československa na audiovizuálním projektu Eureka (plán společné výroby a financování televizních pořadů a zavedení nového systému televize s vysokou rozlišovací schopností). Zpravodaj rovněž uvádí, že prezidentský mluvčí Hubert Vedrine naznačil, že francouzský prezident sou-

dí, že různé země by měly mít „dosti srovnatelné veřejné právo“, což by podle Mitterrandova názoru představovalo „faktor sblížení“.

Zpravodajka listu Libération Françoise Bergerová zjevně vybočuje svým neseriózním tónem z rámce, v němž se pohybují jiné listy, byť různého politického zaměření. Označuje například tři vedoucí čs. představitele, s nimiž se ve čtvrtek setkal (F. Mitterrand), jako „úderné aparátčíky“. O jiných představitelích píše ještě urážlivěji a téměř celý zbytek své komentované zprávy věnuje čs. opozičním skupinám a názorům francouzského velvyslance na ně. V důsledku toho jí na zachycení vlastního průběhu návštěvy a obsahu rozhovoru nezbylo prakticky místo.

Georges Dupoy, zvláštní zpravodaj listu Le Quotidien, píše, že „program návštěvy dosti narušil 'odskok' prezidenta Mitterranda, který se šel projít na Karlův most, nejstarší a nejkrás-

nější z pražských mostů“. Píše dále, že „však nejdůležitějšími okamžiky dne (čtvrtek) byla série tří setkání“ s nejvyššími představiteli státu a strany.

Autor dále uvádí, že „Československo stejně jako jiné země Východu se živě zajímá o účast na velkých projektech západní Evropy, zejména Eureka 1. Bezpečnost a závazky v rámci COCOM (Koordinačního výboru, který dohlíží na vývoz do socialistických zemí a svými opatřeními je omezuje), činí takovou spolupráci obtížnou, pokud nejde o zvláštní a druhořadé oblasti. Nicméně existují možnosti spolupráce v rámci audiovizuální Eureka, projektu, který Francie předložila na konferenci nejvyšších představitelů EHS na Rhodu, kde se nic nestaví v cestu společným evropským pracím na obraze a zvuku. V této oblasti neexistuje žádný politický nebo vojenský zákaz,“ uvádí zvláštní zpravodaj listu Le Quotidien.

Tisková konference
francouzského
prezidenta

Conférence de presse
du Président de France

Praha — V pátek v podvečer uspořádal prezident Francouzské republiky François Mitterrand pro zahraniční a čkoslovenské novináře tiskovou konferenci v pražském hotelu Inter-Continental.

Na otázku Čs. rozhlasu, jaké dojmy si odváží z dvoudenní oficiální návštěvy Československa, odpověděl:

„Oba dny mé návštěvy byly plné a bohaté. Stejně obsažné byly i rozhovory mého doprovodu. Jednalo se především o vztazích mezi Východem a Západem, o odzbrojení, o vývoji myšlení, o praktických reformách každodenního života a také o všech oblastech bilaterálních vztahů včetně kontaktu mezi mladými lidmi našich zemí a o výuce jazyků. Naše rozhovory současně poznamenal aktuální vývoj — zejména návrhy, které přednesl v OSN v New Yorku Michail Gorbačov.

Na seznámení s Československem jsem měl jen 30 hodin a v jejich průběhu viděl, poslouchal, poznával. Hovořil jsem s nejvyššími představiteli Československa, které jsem dříve znal jen podle jména. Osobní kontakt s nimi stejně jako přímý kontakt s vaší zemí považuji za nenahraditelný. Měl jsem samozřejmě již před odjezdem určité představy a informace, a přesto mohu říci, že jsem byl velice překvapen. Osobní kontakty totiž vždycky přinášejí další významný prvek pro porozumění. Setkal jsem se nejen s vedoucími představiteli, ale také s určitým počtem lidí, kteří jsou v opozici proti systému v této zemi. Mohu si tedy udělat úplnější obrázek o lidech žijících v této zemi. Má návštěva v Československu, pokud se týká francouzského prezidenta první od vzniku vašeho samostatného státu v roce 1918, samozřejmě přispěje ke sblížení, k rozvoji politických, kulturních vztahů, ji-

nak by neměla smysl.“ François Mitterrand pak připomněl, že to byla Francie, která přispěla ke vzniku našeho samostatného státu v roce 1918.

Na otázku švýcarského listu 24 heures, týkající se lidských práv, odpověděl, že tato problematika samozřejmě tvořila součást rozhovorů s prezidentem ČSSR i generálním tajemníkem ÚV KSČ. „Ani jeden z nich nečekal, až o tomto tématu začnu hovořit,“ uvedl François Mitterrand. „Nikdo z nás neztratil příležitost, abychom každý svým způsobem zdůraznili tuto otázku. Chtěl bych dodat, že z hledisek, která jsou pravděpodobně různá. V podstatě se jedná o obsah helsinských dohod, které představují základnu, již musíme dodržovat a postupovat v nich dopředu, každý samozřejmě svým způsobem.“

K otázce Rudého práva o možnostech rozvoje spolupráce v technologické Eurece včetně spolupráce mezi socialistickými zeměmi a západem prezident odpověděl:

„Setkal jsem se při své návštěvě Československa s vašimi kompetentními představiteli, kteří tuto problematiku znají. Nebylo možné nechat stranou takovou důležitou otázku. Hovořil jsem o tom já i oni, jednali jsme o tom i minulý týden v Moskvě s Michailem Gorbačovem. Technologická Eureka sdružuje v současné době 18 zemí, z toho šest, které nepatří do EHS. Přál bych si, aby se mohla rozšířit na všechny země, které o to budou mít zájem. A také pokud mají něco, čím by do ní mohly přispět. Je to však také otázka mechanismu, neboť jsou to zejména podniky, které mezi sebou uzavírají často vícestranné dohody. Mohu říci, že výsledky jsou fantastické a překonaly veškeré naše očekávání. Jestliže již delší dobu zdůrazňuji to, čemu dnes říkáme audiovizuální Eureka, pak ta vychází z výsledků dosažených právě v Eurece technologické. Mám na mysli televizi s vysokou rozlišovací schopností, a ta by mohla překonat i systémy japonské a americké. Hovořil jsem o tom i s M. Gorbačovem a zdálo se mi, že

měl zájem, aby mu tato nová technika byla předvedena. Všechny rozhovory na toto téma jsou velice slibné. Stejným dojmem otevřenosti na mne zapůsobili i českoslovenští představitelé. Je nezbytné rozvíjet evropskou spolupráci, tam, kde je to možné, už v současnosti. A můžeme čekat ještě lepší výsledky díky moderním technologiím, které díky satelitům neuznávají hranice. Hovořili jsme tedy o tom a zdálo se mi to velice pozitivní.“ Zpravodaj ČTK se zeptal, zda na základě výsledků této návštěvy existují konkrétní možnosti rozvoje spolupráce mezi Československem a Francií v hospodářské a kulturní oblasti. V odpovědi F. Mitterrand zdůraznil, že samozřejmě, zejména proto, že tato spolupráce je zatím na velmi nízké úrovni a tam, kde se neudělalo téměř nic, i málo se pak může zdát hodně. „Neuspokojujeme se však s málem,“ pokračoval. „Musím dodat, že když vezmeme v úvahu objem mezinárodní výměny Československa s celým světem, pak je podíl Francie na ní velice skromný. Platí to však i obráceně. Proto podnikatelé a technici, kteří mě doprovázeli, v tomto směru udělali velký kus práce. A to nejen pokud se týká průmyslových odvětví, ale i obchodní výměny. Právě zde je velký zdroj zájmu, který se od nynějška otevírá. Platí to i pro oblast kultury. O velkých možnostech souvisejících například s audiovizuální Eurekou jsem již hovořil, ale přesto bych chtěl dodat, že v ní máme před sebou možná největší trh pro počátek příštího století.“

Hovořili jsme také o možnosti zřízení francouzského kulturního střediska v Československu a zlepšení výuky francouzského jazyka u vás. I zde bylo dosaženo pokroku.“

Týdeník Vlasta položil otázku týkající se možného rozvoje vzájemné spolupráce ve školství.

F. Mitterrand ve své odpovědi uvedl, že francouzská strana pociťuje potřebu zvýšit počet stipendií pro československé studenty. „Setkal jsem se s velkým zájmem o studium

ve Francii při diskusi na bratislavské univerzitě Komenského, řekl prezident. Pokud jde o výuku francouzštiny, konstatoval, že ustupuje angličtině a němčině, ale na obou stranách je hodně dobré vůle, aby se francouzština znovu rozšířila. Samozřejmě je třeba postupovat v obou směrech, zejména pokud jde o překlady knih.“

Na otázku Rudého práva, jak lze chápat souvislost prezidentova výroku na čtvrté večeri o francouzsko-německém usmíření jako o případné záruce míru a bezpečnosti pro všechny s rozvojem vojenské spolupráce mezi NSR a Francií a vytvoření společné vojenské brigády, uvedl:

„Kdyby zbrojení dvou velmocí, Spojených států a Sovětského svazu, nebylo o tolik vyšší než naše, pak bychom neměli zapotřebí takto zbrojit. Likvidace raket středního doletu, padesátiprocentní snížení strategických zbraní, nadcházející pařížská konference o zákazu použití chemických zbraní, to vše je dobré. Návrhy M. Gorbačova v New Yorku také. I přesto mají Sovětský svaz a Spojené státy zatím každý více než 12 000 strategických jaderných hlavic. Francie jich má 300. Jestliže tyto dvě velmoci sníží na rozumnou úroveň, pak už nás nebude zajímat to, co chápeme pod pojmem francouzsko-západoněmecká brigáda. Chtěl bych ještě zdůraznit, že Francie a NSR jsou spojenci, patří do stejného vojenského bloku. Přeji si zánik bloků, ale zatím existují. V celém komplexu zbrojení a odzbrojení je francouzsko-západoněmecká brigáda v podstatě druhořadá. Jsem připraven připojit Francii k jakémukoli úsilí o odzbrojení, až velmoci dosáhnou úrovně srovnatelné s námi. Zatím jsou naše síly velice nerovnovážné. I snížení strategických zbraní o 50 procent znamená, že SSSR i USA budou nadále mít každý 6000 jaderných hlavic. A to je obrovské číslo. Domnívám se, že bychom se měli zabývat problémy zbrojení těchto dvou zemí. Okamžik, kdy by se Francie zapojila, ještě nenastal. Potřebujeme další signály.“

Na dotaz Československého rozhlasu, zda byly během návštěvy podepsány nějaké hospodářské dohody, F. Mitterrand uvedl, že cílem návštěvy nebylo podepsat smlouvy. „Existují však přísliby dohod v mnoha oblastech, zejména pokud jde o vytváření smíšených podniků, stejně jako v kulturní oblasti. Přirovnal bych to příslibu manželství, řekl prezident. Ale od příslibu ke svatbě je třeba učinit ještě krok. Moje cesta sloužila k tomu, aby vzniklo určité klima, aby se Československo a Francie zavázaly k dohodám dospět.“

Zpravodaj Nové doby se otázal, jak francouzský prezident hodnotí poslední iniciativu přednesenou v New Yorku M. Gorbačovem. F. Mitterrand označil tuto iniciativu za skvělou. „Považuji toto jednostranné rozhodnutí za politicky i psychologicky určující, řekl. Zatímco dosud jsme byli na pochybách, kdy vlastně začne jednání o konvenčním odzbrojení ve Vídni, nyní se dává do pohybu celý mechanismus. Sovětské rozhodnutí o jednostranném odzbrojení není samozřejmě dostačující pokud jde o konečné cíle. To však nesnižuje jeho význam. Je třeba jít ještě dále. Jsem přesvědčen, že se představitelé světa chtějí v tomto směru angažovat.“

Zpravodajové rozhlasové stanice France-Inter a americké agentury AP položili v různých obměnách několik otázek týkajících se A. Dubčeka, setkání francouzského prezidenta se signatáři Charty 77 a tematiky lidských práv v Československu. F. Mitterrand odpověděl, že v pátek ráno se sešel s osmi až devíti lidmi, kteří jsou vesměs signatáři Charty. Pan Dubček mezi nimi nebyl.

„Pokud jde o lidská práva,“ řekl dále F. Mitterrand, „prezident a generální tajemník začali o této otázce, jejíž aktuálnost znají, sami hovořit, což usnadnilo náš vstup do této problematiky. Neslyšel jsem nikoho, že tento problém byl vyřešen mlčením nebo odmítáním. To je vše, co k tomu mohu říci.“

Závěr návštěvy

Clôture de la visite

**ROZHOVOR
SOUDRUHA M. JAKEŠE
PRO FRANCOUZSKÝ
LIST LE FIGARO** str. 3

**O LITERÁRNÍM
ODKAZU KARLA ČAPKA** str. 5

**REPORTÁŽ
NAŠEHO ZPRAVODAJE
Z HO ČI MINOVA
MĚSTA** str. 6

**DOBŘÍ CHLEBA
NIČÍM NENAHRADÍŠ**
Rozhovor s náměstkem
Západočeských pekáren
a cukráren.

Haló sobota str. 1 a 7

*François Mitterrand se soudruhy Gustávem Husákem a Villamem Šalgoti-
vičem při prohlídce Bratislavského hradu. Foto ČTK — JIŘÍ KRULIŠ*

Závěr návštěvy François Mitterranda

Přijetí na Bratislavském hradě ● Položil věnec k Památníku SNP ● Poté se uskutečnila prohlídka hlavního města SSR ● Tisková konference prezidenta Francie

PRAHA/BRATISLAVA (ČTK, zr) — Závěrečným setkáním prezidenta ČSSR Gustáva Husáka s Françoisem Mitterrandem na Pražském hradě skončila v pátek večer oficiální ná-

ka ÚV KSS Ignáce Janáka a Ivana Knotka.

Setkání se zúčastnil ministr zahraničních věcí ČSSR Jaromír Ioha-

Rudé právo 10. 12. 1988

Praha/Bratislava (ČTK, zr) — Závěrečným setkáním prezidenta ČSSR Gustáva Husáka s Françoisem Mitterrandem na Pražském hradě skončila v pátek večer oficiální návštěva nejvyššího státního představitele Francie v Československu. Návštěva se uskutečnila na pozvání prezidenta ČSSR. V rozhovoru oba státníci kladně hodnotili průběh návštěvy, která dala nové podněty k prohlubování československo-francouzské spolupráce ve všech oblastech. Dohodli se na tom, že její výsledky budou konkrétně rozpracovány příslušnými vládními orgány obou zemí. François Mitterrand poděkoval Gustávu Husákoví za přátelské přijetí a pohostinnost, které se mu dostalo po celou dobu jeho návštěvy v Československu.

Před odjezdem z Pražského hradu vykonal François Mitterrand spolu s Gustávem Husákem přehlídku čestné jednotky Hradní stráže, která nastoupila na jeho počest.

Na ruzyňském letišti v Praze, vyzdobeném československými státními vlajkami, začal slavnostní ceremoniál po 20.30 h státními hymnami ČSSR a Francouzské republiky. Do jejich tónů zahřmělo 21 dělostřeleckých salv. François Mitterrand přijal hlášení velitele čestné vojenské jednotky, která na jeho počest nastoupila na letištní plochu s bojovou zástavou. Spolu s prezidentem ČSSR Gustávem Husákem vykonal její přehlídku. Následoval slavnostní pochod vojenské jednotky.

Se vzácným hostem se před odletem rozloučili místopředsedové Federálního shromáždění, ÚV Národní fronty ČSSR a vlády ČSSR,

ministři federální a české vlády, vedoucí Kanceláře prezidenta ČSSR, primátor hlavního města Prahy, generalita Československé lidové armády a další osobnosti. Přítomni byli rovněž velvyslanci obou zemí Mečislav Jablonský a Jacques Humann.

Ke schůdkům letadla doprovodili François Mitterranda prezident ČSSR Gustáv Husák a předseda vlády Ladislav Adamec. Po srdečných stiscích rukou nastoupil francouzský prezident do zvláštního letadla, které se ve 21.00 hodin vydalo na cestu do Paříže.

V hlavním městě SSR

V pátek dopoledne zavítal F. Mitterrand spolu s G. Husákem do hlavního města SSR.

Ke zvláštnímu letadlu přišli na slavnostně vyzdobeném bratislavském letišti hosta a jeho doprovod přivítat předseda SNR Villiam Šalgotič a předseda vlády SSR Ivan Knotek.

První cesta François Mitterranda v hlavním městě SSR vedla na náměstí SNP, kde uctil památku hrdinů našeho národně osvobozenického boje. Za vojenských poct položil k Památníku Slovenského národního povstání věnec rudých květů. Pietní akt skončil státními hymnami obou zemí.

Na Bratislavském hradě potom se uskutečnilo setkání François Mitterranda a jeho doprovodu se slovenskými představiteli, kterého se zúčastnil první tajemník ÚV KSS Ignác Janák a předseda vlády SSR Ivan Knotek, ministr zahraničních věcí ČSSR Jaromír Johanes, vedoucí Kanceláře prezidenta ČSSR František Šalda a další čs. představitelé. Přítomni byli velvyslanci obou zemí Mečislav Jablonský a Jacques Humann.

Projev I. Knotka

Nejvyššího francouzského představitele pozdravil Ivan Knotek. Poukázal na dávné ko-

řeny vzájemných vztahů, přičemž zvláště vyzdvihl přínos Francie ke vzniku samostatného státu Čechů a Slováků před 70 lety. Připomněl společný zápas čs. a francouzských vlastenců proti fašismu na bojištích druhé světové války. Přiblížil hrdinství francouzských partyzánů ve Slovenském národním povstání, kterým náš lid jako projev vděčnosti postavil památník na Strečně.

Předseda vlády SSR informoval francouzského hosta o hospodářském, sociálním a kulturním rozvoji, kterého Slovensko dosáhlo pod vedením KSC v socialistickém Československu. V úsilí o další sociálně ekonomický vzestup počítáme, jak řekl, s rozšiřováním účasti na mezinárodní dělbě práce, kooperaci a specializaci nejen v rámci RVHP, ale i s ostatními zeměmi. V této souvislosti vyjádřil přání rozšiřovat čs.-francouzskou spolupráci v ekonomice, vědě a technice, školství i na dalších úsecích. Na příkladech ilustroval dobré tradice vzájemných kontaktů, na které je možno úspěšně navázat. Za přínos k dalšímu vzájemnému sblížení označil aktivizaci společnosti přátelství v obou zemích i družební styky měst.

Ivan Knotek vyslovil přesvědčení, že nynější návštěva nejvyššího francouzského představitele významně přispěje k nové kvalitě přátelských vztahů mezi Francouzskou republikou a ČSSR.

Projev F. Mitterranda

„Jsem příjemně překvapen přijetím v Bratislavě a ve vaší republice. To, co jsem právě slyšel, dokumentovalo historii a dlouhodobé úsilí obyvatel tohoto státu. A bylo z toho jasné, že jste se setkali s mnohými těžkostmi a že jste je překonali. Bylo to možné jen díky odvaze lidu, který neztratil svou identitu. Tato odvaha se projevila v historických událostech, které jsme svým způsobem také prožili. Jak řekl host, v podmínkách přátelství mezi národy, Slovenska

v rámci československé federace si podle mého názoru každý může najít svou identitu, svou vlastní realitu.

S velkým zájmem jsem vyslechl statistické údaje o velkém pokroku, kterého Československo dosáhlo. Zapomnělo se možná na ekonomický a sociální rozvoj těch, na které se zapomínalo po staletí, ale kteří pracovali, dodávali sílu, ale neměli právo na žádný zisk. Z tohoto pohledu by si Evropa měla uvědomit, že ani politický, ani hospodářský úspěch není možný bez sociální spravedlnosti.“

Prezident vzpomněl i čs.-francouzské vzájemnosti. Řekl: „Jméno generála Štefánika nevymizelo z našich myslí — byl to generál francouzské armády, občan vaší vlasti. Francie byla v roce 1918 prvním vaším přítelem, přispívala k vytvoření vašeho státu. My Francouzi poctujeme s velkou trpkostí roztržku, ke které došlo v roce 1938. Byl jsem tehdy studentem a přispíval jsem do menších časopisů. Tam jsem na toto téma napsal. Protestoval jsem proti aktu, který se mi zdál tragický a škodlivý. Nebylo to jen porušení smlouvy diplomatické, politické, ale i v morálním smyslu. Viděli jsme potom, k čemu to vedlo.

Chtěl bych, aby se v Československu, hlavně na Slovensku, vědělo, že se musíme snažit o vytvoření nových, mnohem pevnějších základů, aby už nikdo nebyl obětí a aby obě strany byly rovnoprávné. Čeká nás v tomto směru hodně práce, protože válka vyprovokovala rozdělení Evropy, každý jsme na jedné její straně, a tak jsme žili po mnoho let, jedni bez druhých, ideologicky často jedni proti druhým. Naším úkolem je říci si teď, že to není správné, že je třeba vzít si z toho ponaučení a vybudovat základy nové doby. A to je hlavní důvod mé přítomnosti mezi vámi. Nechci napodobovat Napoleona I. a vytvořit nový přešpurský mír — teď by se nazýval bratislavský — ale chtěl bych, aby mezi Československem a Francií zavládl duchovní mír, a o to se musíme snažit. Přeji

si, abychom mohli společně trvale pokračovat na cestě pokroku, svobody, a aby vaše místo v Evropě bylo stále uznávanější.“

Prezident v závěru svého projevu dodal: „Chtěl jsem připomenout tyto skutečnosti z pozice Francie s nadějí, že od nynějška při respektování našich rozdílností vytvoříme v Evropě a mezi našimi státy skutečně živé vztahy. Upřímně v to doufám.“

Na závěr předal Viliam Šalgovič prezidentovi Francouzské republiky dokumentární publikaci o boji francouzských partyzánů ve Slovenském národním povstání a jako upomínkový dar slovenskou majolikovou vázu.

V jihozápadní části hradního paláce si potom François Mitterrand s doprovodem prohlédl stárou expozici Klenoty dávné minulosti Slovenska, kde se seznámil s nejvzácnějšími archeologickými památkami, dokumentujícími osídlení území Slovenska od nejstarších dob po raný středověk.

Před odchodem se prezident Francouzské republiky podepsal v Síni federace do pamětní knihy Slovenské národní rady.

Slavnostní fanfáry z věže staré bratislavské radnice přivítaly Françoise Mitterranda a Gustáva Husáka v historickém jádru města. Srdečně je zde zdravily zástupy Bratislavanů.

V reprezentačních prostorách radnice primátor hlavního města SSR Bratislavy Štefan Barták seznámil francouzského hosta s historií a socialistickou současností slovenské metropole a předal mu medailón z primátorského řetězu.

Na památku návštěvy Bratislavy, uskutečněné v rámci prvního oficiálního pobytu nejvyššího francouzského představitele v naší zemi od vzniku samostatného Československa, se pak François Mitterrand zapsal do knihy vzácných návštěv města. Slavnostního aktu se zúčastnili Ignác Janák, Viliam Šalgovič a Ivan Knotek.

Na počest prezidenta François Mitterranda uspořádal Viliam Šalgovič slavnostní oběd.

Zúčastnili se ho Gustáv Husák, Ignác Janák, Ivan Knotek, Jaromír Johanes a další čs. představitelé.

V průběhu oběda pronesli Viliam Šalgovič a François Mitterrand projevy.

François Mitterrand spolu s Gustávem Husákem pak zavítali na Univerzitu Komenského v Bratislavě. V aule univerzity zaplněné učiteli a studenty UK je přivítal rektor UK Ladislav Melioris. Seznámil francouzského hosta s dějinami a současností této nejstarší slovenské vysoké školy. Informoval prezidenta, že UK při příležitosti nadcházejícího 200. výročí Francouzské revoluce uspořádá k této události vědeckou konferenci.

V krátkém projevu François Mitterrand vyzvedl osobnost Jana Ámose Komenského, jehož jméno je součástí evropského kulturního dědictví, i význam jeho odkazu pro současnost.

Když hovořil o vývoji na evropském kontinentu, poukázal na odpovědnost mládeže za uchování všeho užitečného pro budoucí generace, hlavně míru, jehož bylo tak obtížně dosaženo. Potom francouzský host odpověděl na dotazy přítomných.

Na závěr pobytu na univerzitě převzal Zlatou medaili J. Á. Komenského. François Mitterrand se zapsal do pamětní knihy Univerzity Komenského.

Odpoledne zavítal François Mitterrand a Gustáv Husák a další představitelé na stavbu hotelu Forum. Ministr obchodu a cestovního ruchu SSR Kazimír Nagy a zástupci generálních dodavatelů — pařížského koncernu Campenon Bernard Construction (CBC) a jugoslávské firmy Montivest Beograd — informovali hosta o postupu závěrečné fáze výstavby. Hotel s kapacitou 450 lůžek, zařazený do mezinárodního společenství Forum Hotels International, přivítá první návštěvníky v lednu příštího roku.

A jak to nakonec
dopadlo

Et comment tout
s'est terminé

Z poznámek zapisovatele
na 92. schůzi ÚV KSČ dne 13. 12. 1988,
bod č. 15

Des notes prises par le greffier
à la 92ème réunion du C. C. du P. C. T.,
le 13/12/1988, point N° 15

8. prosince výročí úmrtí Johna Lennona

9. prosince snídaně F. Mitterranda

10. prosince 1988 manifestace
na Škroupově náměstí v Praze

Den lidských práv

K. Hoffmann

Dává v úvahu zveřejnění hlasů občanů
k zneužití povoleného shromáždění
k protistátní demonstraci!!

K. Hoffmann

- dává v úvahu zveřejnění
hlasů občanů k zneužití
povoleného shromáždění -
k protistátní demonstraci!!

s. M. Jakeš

Šlo o pokus konfrontace s režimem.

s. M. Jakeš -

šlo o pokus konfrontace
s režimem

s. G. Husák

I ze západu to ukazují jako legalizaci opozice!!

s. G. Husák

- i ze západu to ukazují
jako legalizaci opozice!!

Miloš Jakeš, první tajemník ÚV KSČ,
Hrdina socialistické práce, nositel Řádu práce,
Řádu republiky, Řádu Vítězného února a Řádu Klementa Gottwalda

s. J. Fojtík

Organizátoři by měli být pozváni a bylo jim řečeno, že ... složky podvedli ONV a z toho se vyvozuje závěr, že na obvodě Praha 3 již žádné shromáždění nepovolí. Že nedodrželi slovo.

s. J. Fojtík

- organizátoři by měli být pozváni a bylo jim řečeno že složky byly podvedli ONV a z toho se vyvozuje závěr že na obvodě Praha 3 již žádná shromáždění nepovolí -

s. M. Štěpán

Oddělit kritické hlasy proč bylo dovoleno a ty hlasy, které se tam ozvaly — kritiku názorů a jejich nositelů — žádají na zimní období sál, ten jim již nedáme

s. M. Štěpán

- oddělit kritické hlasy proč bylo dovoleno a ty hlasy, které se tam ozvaly
- kritiku názorů a jejich nositelů —
- žádají na zimní období sál ten jim již nedáme

s. M. Jakeš

Šlo o protisocialistické rejdy. Vinen není národní výbor, ale organizátoři této provokace.

s. M. Jakeš

- šlo o protisocialistické rejdy —
- vinen není národní výbor ale organizátoři této provokace

s. G. Husák

Opatrně, abychom nenahráli tvrzení, že jsme dali povolení jen kvůli Mitterrandovi.

s. G. Husák :

- opatrně, abychom nenahráli tvrzení, že jsme dali povolení jen kvůli Mitterrandovi —

s. J. Fojtík

Mitterrand u nás řekl své názory. Západní tisk to propagandisticky využil proti nám. My v zájmu slušnosti jsme na to nereagovali. Jak postupovat do budoucna. Jak na to reagovat. S. Šalgovič prý něco čekal, ale s. Šalda zakázal to publikovat. Musíme promyslet závěry našeho postupu, aby

s. J. Fojtík

- Mitterrand u nás řekl své názory
- odpadní tisk to propagandisticky využil proti nám
- my v zájmu slušnosti jsme na to nereagovali -
- jak postupovat do budoucna -
- jak na to reagovat -
- s. Šalgovič prý něco čekal ale s. Šalda zakázal to publikovat
- musíme promyslet závěry našeho postupu, aby

s. V. Bilak

Na celém světě po takových návštěvách tisk a ostatní sdělovací prostředky provádí hodnocení. Měli bychom tuto metodu

s. V. Bilak

- na celém světě po takových návštěvách tisk a ostatní sdělovací prostředky provádí hodnocení -
- měli bychom tuto metodu

s. L. Adamec

Jambor v ČST: na vystupování Mitterranda reagoval inteligentně.

s. L. Adamec

- Jambor v ČST: na vystupování Mitterranda reagoval inteligentně

s. A. Indra

200. výročí buržoazní revoluce

s. A. Indra

- 200. výročí buržoazní revoluce

s. G. Husák

Nepřenášet naše zahraničení do mezinárodních vztahů. Mitterrand na moji radu na příklad se nesetkal s Dubčekem. Pravicové prostředky využijí každou naši negaci...

s. G. Husák

- nepřenášet naše zahraničí do mezinárodních vztahů
- Mitterrand na moji radu na příklad se nesetkal s Dubčekem -
- pravicové prostředky využijí každou naši negaci ...

s. J. Kempný

Nenechme se strhnout, že navštívil Československo. Jemu nic jiného nezbylo. Vztít v úvahu, že oznámil, že pozve na 200. výročí FBR naše dizidenty. Oni se potřebují na náš trh dostat. Nevystupovat proti Mitterrandovi, ale proti idejím, které tady zveřejnil... Viz Havel! — „včera jsem byl v..., dnes jsem obědval s francouzským prezidentem.“

s. J. Kempný

- nenechme se strhnout, že navštívil Československo
- jemu nic jiného nezbylo -
- mít v úvahu že oznámil že pozve na 200. výročí FBR naše dizidenty
- oni se potřebují na náš trh dostat -
- nevystupovat proti Mitterrandovi ale proti idejím, které tady zveřejnil ...
- viz Havel! - včera jsem byl v..., dnes jsem obědval s francouzským prezidentem

s. M. Štěpán

Zájem jsme měli aby Mitterrand do ČSSR přijel. Musíme dělat soustavně s propagandou našich idejí...

s. M. Štěpán

- zájem jsme měli aby Mitterrand do ČSSR přijel
- musíme dělat soustavně s propagandou našich idejí ...

s. A. Indra

Kdo navrhoval ... naší propagandy ve dnech návštěvy

s. A. Indra

- kdo navrhnul kulturní věci
měří prop. ve směru
montézy

Mitterrand při jednání se mnou se vůbec o choulostivých věcech nezmínil. Čekal, až bude před kamerami, v přímém přenosu, kde nebylo možno nic vynechat. Ukázat, že jsme pro spolupráci, ale některá hodnocení

- Mitterrand při jednání se mnou se vůbec o choulostivých věcech nezmínil

- čekal až bude před kamerami -
v přímém přenosu
kde nebylo možno nic vynechat

- ukázat že jsme pro spolupráci
ale některá hodnocení

s. I. Janák

Podobně vystupoval v Bratislavě na hradě — to mu na západě nezveřejní — ale na universito-

s. I. Janák

- podobně vystupoval v Bratislavě
na hradě - to mu ne
- ale na západě nezveřejní
universito -

s. G. H.

Sověti také vysoce hodnotí FBR

s. G. H.

Sověti také vysoce hodnotí
FBR

Vypracovat tématický plán k 200. výročí FBR.

s. J. Fojtík

Vypracovat tématický plán
k 200. výročí FBR
s. J. Fojtík

DRUHÁ SNÍDANĚ

dne 14. 9. 1990

DEUXIÈME PETIT-DÉJEUNER

le 14 septembre 1990

Dva roky – a je změněn svět

Deux ans – et le monde est transformé

Pozornost zpravodajů se na startu druhého dne návštěvy francouzského prezidenta v Československu právem soustředila na reprízu snídaně, na níž on sám pozval před dvěma lety v Praze skupinu předních bojovníků za lidská práva. A pokud si host ještě před snídaní a procházkou Prahou přečetl hlavní francouzské a britské listy, mohl si také porovnat úsudek pozorovatelů se svým vlastním hodnocením prvního dne.

LE FIGARO: „Prezident ČSFR spatřuje v návštěvě šéfa francouzského státu a nadcházející návštěvě Margaret Thatcherové symbolickou tečku za nešťastnou kapitolou historie.

Československo chce zapomenout na svou komunistickou minulost a kráčet vpřed.“

THE GUARDIAN zase položil důraz na Mitterrandova slova, že osudy Francie a Československa budou úzce propojeny. „Prezident prohlásil,“ napsal, „že některé detaily tohoto propojení prohodil s Václavem Havlem. Nedá se říci, že by tím Margaret Thatcherovou, která se s Havlem setká v pondělí, úplně vyhodil ze sedla. Ale z celkového dojmu jí přece jen něco vzal.“ List též naznačil, že britská premiérka by si měla projev, se kterým vystoupí před Federálním shromážděním příští týden, ještě přepracovat.

Mitterrand na prohlídce Prahy

F. Mitterrand v doprovodu Václava Havla si prohlédl historické pamětihodnosti Prahy. Obdivoval půvaby Malé strany, navštívil Starý židovský hřbitov a Staronovou synagogu, které patří k nejstarším dochovaným památkám v Praze. Francouzský prezident se také zúčastnil slavnostního přejmenování ulice z bývalé J. M. Sverdlova na Charlese de Gaulla.

Prezident François Mitterrand se setkal rovněž s kardinálem Františkem Tomáškem, arcibiskupem pražským v jeho sídle — Arcibiskupském paláci. Kardinál Tomášek poděkoval hlavě francouzského státu za jeho osobní podporu v dobách těžkých a řekl doslova: „Tato doba je již za námi, ale vděčnost zůstává. Jako velký dar Boží přišla svoboda bez jakéhokoliv násilí. A tak, i když za dosavadní pomoc děkuji, nemohu říci, že nyní ve svobodě další pomoc nepotřebujeme. Naopak o novou pomoc chci Vás, prezidenta Francouzské republiky, požádat vyslovením přání: aby Francie už nikdy nezapomněla na své přátele ve středu Evropy, kteří její pomoc ducha i hmoty tolik pro svou obnovu potřebují.“

Před zahájením jednání na Pražském hradě 13. 9. 1990

Olga Havlová, François Mitterrand a Václav Havel při přípitku na oficiálním obědě

Účastníci druhé snídaně s F. Mitterrandem, které se zúčastnil již také Alexander Dubček

Opět soukromá snídaně

Zúčastnili se jí téměř stejní hosté, jako před necelými dvěma lety — bývalí disidenti, dnes čelní čs. politici v čele s prezidentem Václavem Havlem.

Při dnešní repríze však ke stolu francouzského prezidenta zasedli také předseda Federálního shromáždění Alexander Dubček a předseda Čs. helsinského výboru, poradce předsedy FS J. Hájek. Byli přítomni také francouzský ministr zahraničních věcí R. Dumas, ministr vnitra P. Joxe, ministr kultury, informací, veřejných prací a pro oslavy 200. výročí Francouzské revoluce J. Lang, státní tajemník na ministerstvu zahraničních věcí T. De Beauce a velvyslanec J. F. Gueguina.

V neformální přátelské atmosféře zhodnotil Václav Havel hluboký morální, ale i zcela praktický smysl tehdejšího setkání ještě za totalitního systému. Jeho přímým důsledkem totiž bylo povolení manifestace 10. prosince na Škroupově náměstí v Praze, jež se stalo začátkem významnějšího pohybu ve společnosti.

F. Mitterrand řekl, že když se plánovaly jeho tehdejší cesty do východoevropských zemí,

tak si vždy kladl podmínku, že se chce setkat s představiteli opozice nebo nezávislých hnutí. Vlády na to reagovaly různě — pokud jde o československou, tak trvalo čtyři měsíce, než k návštěvě s podmínkou takového setkání došlo. Na to Václav Havel odpověděl žertem, že pokud by se měla nyní dodržovat symetrie, měl by dnes François Mitterrand snídat s Husákem, Jakešem a Bilakem

K situaci v Československu pak Václav Havel konstatoval, že nelze zapomenout na jednání lidí, kteří nesou odpovědnost a vinu za minulý vývoj. Princip msty je však ze zásady nepřípustný. Každého je možno soudit podle zákona. Informoval v této souvislosti prezidenta Mitterranda, že ve veřejnosti je velký tlak na uskutečnění rozsáhlé očisty. „Když se prokáže,“ řekl, „že Vasil Bilak ukradl pro svou stranu šest miliónů korun, bude odsouzen.“ Jak dále uvedl, všechny politické, morální, ekonomické, ekologické a sociální problémy jsou vzájemně propleteny. Netrpělivost lidí je velká — mnozí si představují, že rok po revoluci by měli žít už podobně, jako se žije ve Francii nebo jinde na Západě.

Praha 15. září 1990 (MF Dnes)

Soukromou snídani v rezidenci francouzského velvyslance začal druhý den návštěvy hlavy Francouzské republiky F. Mitterranda. Byla to reminiscence na jeho návštěvu před téměř dvěma lety, kdy pozval k soukromé snídani a rozhovoru přední disidenty. Dnes se tedy s nimi opět sešel, tentokrát v úplně jiném postavení.

Při repríze ke stolu francouzského prezidenta zasedli už tito muži ve svých porevolučních funkcích, V. Havel jako čs. prezident, R. Battěk jako předseda Sněmovny lidu FS, J. Dienstbier jako místopředseda federální vlády a ministr zahraničních věcí, L. Lis jako předseda branného a bezpečnostního výboru SN FS, P. Uhl jako ústřední ředitel ČTK, K. Srp jako ředitel odboru ministerstva kultury ČR a V. Malý jako administrátor kostela sv. Gabriela v Praze. Z minulých hostů scházel jen historik M. Hájek, který je v těchto dnech mimo Československo.

Spolu s těmi, kteří absolvovali snídani v roce 1988, se dnešního setkání zúčastnili také předseda FS A. Dubček a předseda Čs. helsinského výboru, poradce předsedy FS J. Hájek. Ten však byl pozván i minule, ale při snídani být tenkrát nemohl, neboť po dlouhé době dostal povolení k cestě do zahraničí.

Z Francouzského velvyslanectví odjeli oba prezidenti na krátkou prohlídku historických pamětihodností Prahy.

Prezident F. Mitterrand si prohlédl Starý židovský hřbitov, který je nejstarším nepoškozeným židovským hřbitovem u nás.

Pak se francouzský prezident v doprovodu V. Havla zúčastnil slavnostního aktu, kterým bylo ulici v Praze Bubenči dáno jméno Charlese de Gaulla.

Na půdě starobylého Strahovského klášteřa přivítal francouzského prezidenta F. Mitterranda ředitel Památníku národního písemnictví, kde jsou uloženy vzácné památky české literatury a kultury. P. Kreidl provedl vzácného hosta historickou Strahovskou knihovnou, teologickým a filozofickým sálem. F. Mitterrand si prohlédl dar francouzské císařovny Marie Luisy, šestisvazkové vědecké botanické dílo ručně kolorované O liliovitých rostlinách, které pochází z roku 1806.

Prezident F. Mitterrand se také setkal s kardinálem Františkem Tomáškem, arcibiskupem pražským. Kardinál Tomášek na uvítání pronesl projev, z něhož vyjímáme:

„Vážený pane prezidente, dovoluji mi říci několik slov díků Vám a tím celé Vaší zemi: Vaše návštěva v Československu, během krátkého období už druhá, říká nám Čechům a jistě i našim bratřím Slovákům to, po čem jsme tolik toužili: Francouzové chtějí rozumět této zemi ...“

Včera disidenti,
dnes politici

Hier dissidents,
aujourd'hui hommes
politiques

Ing. Rudolf Battěk

Narozen: 2. 11. 1924 Bratislava

Vystudoval Vysokou školu politickou a sociální, fakultu společenských věd.

V životě však vykonával různá zaměstnání, byl ekonomem místního hospodářství, zámečníkem, vrátným. V roce 1965 nastupuje v Sociologickém ústavu ČSAV, kde pracuje do roku 1969, kdy byl zatčen a obviněn z podvracení republiky. V polovině roku 1972 opět odsouzen na tři a půl roku vězení. Propuštěn a do opětovného zatčení v osmdesátém roce je z něho soustružník-nástrojař a čistič výloh. V roce 1981 jej normalizační režim odsoudil na sedm a půl roku vězení.

V roce 1968 je Rudolf Battěk aktivním účastníkem demokratizačního procesu. Zakládá KAN, o rok později píše otevřený dopis poslancům ČNR ohledně rozpravy o politické situaci v zemi. Je jedním z těch, kteří podepsali prohlášení Deset bodů (9/69) spolu s V. Havlem, K. Kynclm, J. Hochmanem, V. Neprašem, L. Pachmanem, P. Kohoutem, J. Tesařem, L. Václíkem.

Je signatářem Charty 77, Několika vět, zakládajícím členem VONS (Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných).

Ustavující člen Občanského Fóra.

V lednu 1990 místopředseda Federálního shromáždění a v červnu předseda Sněmovny lidu Federálního shromáždění.

Jiří Dienstbier

Narozen: 20. 4. 1937 Kladno

Novinář, politik, diplomat. 1958–1969 zahraničně politický redaktor Čs. rozhlasu. 1968 aktivní účastník demokratizačního procesu. Po vyloučení z KSČ v roce 1970 propuštěn z rozhlasu. Až do listopadu 1989 v různých dělnických profesích. Od roku 1977 signatář Charty 77, člen VONS. 1979–1982 vězněn za „podvracení republiky“. 1988 signatář Hnutí za občanskou svobodu, Nezávislého mírové sdružení a dalších iniciativ. 1989–1992 ministr zahraničních věcí a místopředseda vlády ČSFR. 1995 předseda Liberální strany národněsociální. Člen mezinárodního kolegia pro reorganizaci OSN.

1998 poradce ministra zahraničních věcí.

Alexander Dubček

Narozen: 27. 11. 1921 Uhrovec

(okr. Topolčany)

Zemřel: 7. 11. 1992

V letech 1925 až 1938 žil s rodiči v Sovětském svazu.

V roce 1939 vstoupil do protifašistického odboje. V letech budování komunismu až do roku 1969 je v různých funkcích komunistické strany. Je poslancem Národního shromáždění. V roce 1968 je zvolen prvním tajemníkem ÚV KSČ. Je jedním z hlavních představitelů reformního proudu v KSČ koncem 60. let. Pod nátlakem spolupodepsal tzv. moskevský proto-

kol o normalizaci a legalizaci pobytu sovětských vojsk v Československu. V roce 1970 byl vyloučen z KSČ a označen za vedoucího představitele „pravicově oportunistických sil“ v KSČ. Poté až do roku 1985 pracoval jako technicko-hospodářský pracovník Západoslovenských státních lesů. Udržoval kontakty s opozičním hnutím a vystupoval kriticky proti režimu

V prosinci 1989 se stal předsedou Federálního shromáždění.

Jiří Hájek

Narozen: 6. 6. 1913

Zemřel: 22. 10. 1993 Praha

Právník, historik, diplomat a politik. Profesor Univerzity Karlovy. Od mládí činný v sociálně demokratické straně. 1939–1945 vězněn v nacistickém žaláři. Podílel se na sloučení Čes. Soc. demokracie s KSČ. 1948–1969 člen ÚV KSČ. Zastával řadu politických a diplomatických funkcí (velvyslanec ve Velké Británii, náměstek ministra zahraničních věcí, stálý zástupce ČSSR u OSN, ministr školství a kultury ministr školství aj.) V září 1968 se jako ministr zahraničních věcí postavil v OSN proti sovětské invazi. Byl zbaven všech funkcí a v roce 1973 odešel do důchodu. V 70. a 80. letech patřil k předním představitelům čs. opozice. Podepsal Chartu 77, v roce 1988 byl předsedou nelegálního Čs. helsinského výboru. Od ledna 1990 byl poradcem předsedy FS Alexandra Dubčeka.

Miloš Hájek

Narozen: 12. 5. 1921 Dětěnice

(okr. Jičín)

Historik a politik. Během války účastník domácího odboje. V březnu 1945 odsouzen nacisty k smrti, avšak trest již nevykonán. 1953–1968 v různých vědeckých funkcích (vy-

soká škola politická ÚV KSČ, ředitel ústavu dějin socialismu, vědecký pracovník Historického ústavu). V roce 1970 vyloučen z KSČ. Podepsal Chartu 77 a v roce 1968 se stal jejím mluvčím, o rok později je zvolen předsedou Obrody — Klubu za demokratický socialismus.

Publicisticky činný v samizdatu a po listopadu 89 oficiálně.

Václav Havel

Narozen: 5. 10. 1936 Praha

Spisovatel, politik, nejvýznamnější představitel odporu proti komunistickému režimu. V roce 1968 předseda Klubu nezávislých spisovatelů, člen Klubu angažovaných nestraníků a účastník kampaně za České obnovení sociální demokracie. 1968–69 spolupracovník Literárních listů a zítřka. V srpnu 1969 autor 10 bodů adresovaných vládě. Až do listopadu 1989 v různých dělnických profesích a pod stálým dohledem StB. Jeden z autorů Charty 77 a prvních mluvčích. Spoluzakladatel VONS. 1979 uvězněn na čtyři a půl roku. 1988 spoluautor manifestu Hnutí za občanskou svobodu. Udržoval rozsáhlé styky se zahraničím. Autor mnoha samizdatů, divadelních her, úvah, prohlášení, otevřených dopisů, občanských iniciativ apod. 1989 uvězněn za účast na Palachově týdnu.

29. 12. 1989 zvolen prezidentem. Je symbolem politických změn, ke kterým došlo v postkomunistické Evropě.

Ladislav Lis

Narozen: 24. 4. 1926 Mlaka (okr. Písek)

Studium: 1953–1957 Vysoká politická škola Praha

1960–1965 PF Univerzity Karlovy Praha

V letech 1941–1948 zaměstnán jako strojní zámečník v ČKD Praha. 1952 předseda ČSM,

o rok později zbaven funkce pro kritiku politické linie KSČ. V roce 1957 se vrací do politiky, je pracovníkem aparátu ÚV KSČ. V roce 1960 je vyloučen z KSČ a obviněn z protistranické a protistátní činnosti. V roce 1968 mu bylo vráceno členství ve straně, ale v únoru 1969 byl ze strany opět vyloučen. Je mnohokrát odsouzen pro pobuřování a vězněn.

Ladislav Lis podepsal Chartu 77, je zakladatelem VONS a zakládajícím členem Hnutí za občanskou svobodu a Čs. Helsinského výboru. V roce 1985 jmenován viceprezidentem FIDH (Mezinárodní federace pro lidská práva).

Zasloužil se o vydávání Lidových novin. V revolučních dnech roku 89 spoluzakladatel Občanského fóra.

Po Listopadu poslanec FS SN.

Václav Malý

Narozen: 21. 9. 1950 Praha

Studium: Cyrilometodějská bohoslovecká fakulta teologie, Litoměřice 1976

Signatář a mluvčí Charty 77, člen česko-polské Solidarity, člen VONS od jeho založení v roce 1978, člen Čs. helsinského výboru.

V roce 1979 zatčen na sedm měsíců, mnohokrát krátkodobě vězněn. Do roku 1989 aktivní při vydávání náboženského samizdatu. Přispíval do mnoha časopisů především články s náboženskou tematikou.

Po Listopadu 89 duchovní správce kostela sv. Antonína v Praze.

Od roku 1997 světící biskup pražský.

Karel Srp

Narozen: 18. 1. 1937 Beroun

Technik, výzkumný pracovník, autor řady článků z oblasti kultury. V roce 1969 za protisovětský postoj propuštěn ze zaměstnání. Až do

roku 1989 v různých dělnických a úřednických profesích. V roce 1969 zaregistroval kulturní organizaci Jazzovou sekci, která se stala největší nezávislou kulturní organizací v komunistickém Československu. Vydávala knihy (později samizdaty), pořádala koncerty, přednášky. Jazzová sekce měla největší vliv na mladou generaci v průběhu 70. a 80. let. Začátkem 80. let Jazzová sekce neuposlechla zákazu Ústředního výboru KSČ, aby skončila činnost. Na podzim 1986 bylo vedení Jazzové sekce uvězněno. Na obranu se postavilo světové veřejné mínění a soudní proces se stal první velkou protikomunistickou manifestací. Karel Srp byl odsouzen k 16 měsícům. Po propuštění v roce 1988 požádal o registraci další organizace totožné s Jazzovou sekci — Artforum. Je signatářem mnoha peticí, zakládajícím členem Hnutí za občanskou svobodu aj. Po Listopadu 89 krátce pracoval na ministerstvu kultury. Od té doby se plně věnuje činnosti Artfora — Jazzové sekce, je jejím předsedou. Politickým přesvědčením je demokrat. 1998 poradce předsedy vlády ČR Miloše Zemana.

Petr Uhl

Narozen: 8. 10. 1941 Praha

V roce 1963 dokončil studium na ČVUT Praha.

V letech 1964–1969 konstruktér a středoškolský profesor. V letech 1969–1973 vězněn za politickou činnost. V letech 1979–1984 opět uvězněno. Není mu umožněno vykonávat povolání; a zaměstnává se různě, například jako topič.

Petr Uhl je spoluzakladatelem Charty 77 a VONS. V letech 1989–1990 člen rady Kordinačního centra Občanského fóra.

V roce 1990–1992 poslanec FS, později je jmenován generálním ředitelem ČTK. Činný v oblasti lidských práv. V roce 1998 byl vládou jmenován do funkce vládního zmocněnce pro lidská práva.

TŘETÍ SNÍDANĚ

dne 9. 12. 1993

TROISIÈME PETIT-DÉJEUNER

le 9 décembre 1993

REPRÍZA SETKÁNÍ

REPRISE DE LA RENCONTRE

Během své jednodenní návštěvy České republiky včera francouzský prezident François Mitterrand řekl, že „je třeba vymyslet způsob, jak začlenit bývalé komunistické země do Evropské unie do konce tisíciletí“. Zdůraznil, že Francii a ČR dnes již „nic nedělí“.

V budově francouzského velvyslanectví v Praze se při obědě sešel s prezidentem Václavem Havlem a pětici bývalých disidentů, Ji-

řím Dienstbierem, Ladislavem Lisem, Rudolfem Battěkem, Václavem Malým a Karlem Srpem, s nimiž při svých návštěvách před pěti a třemi lety na tomtéž místě symbolicky posnídal.

Účastníci oběda diskutovali podle Dienstbiera o postojích ČR k Evropské unii, k evropské bezpečnosti a členství ČR v NATO i o ruských požadavcích, aby střední Evropa měla „zvláštní postavení mezi Východem a Západem.“

Déjeuner

offert en l'honneur de

*Son Excellence
Monsieur Vaclav Havel
Président de la République Tchèque
et des participants au petit-déjeuner
du 9 décembre 1988*

par

*Monsieur François Mitterrand
Président de la République Française*

Judi 9 décembre 1993

*Prague
Résidence de France*

Zprava do leva: Rudolf Battěk, Václav Malý, Miloš Hájek, Ladislav Lis, Karel Srp, F. Mitterrand, (zády) Václav Havel

Karel Srp: Výjimečné stavy, Povolání Jazzová sekce

„Oběd měl být hodinu, ale protáhl se na dvě. Prezidenti rozehráli koncert vysoké státnické strategie. Neumím jejich myšlenky dát na papír a rouhal bych se. Shrnu-li problémy obou států v minulosti, zakalkulovali je do současnosti — Mitterrand řekl, že cítí, jak náš stát sílí — a soustředil se na budoucnost: jednotnou Evropu spojenou s Amerikou. François Mitterrand je největ-

ším Evropanem konce tohoto století; Václav Havel se jím stane. Od první snídaně uplynulo pět let, od druhé tři, a když se dívám na politickou parabolu mých kamarádů, musím smeknout před proroctvím Françoise Mitterranda: Opravdu se stali politiky doby příští.“

*úryvek z knihy
vydané nakladatelstvím Pragma 1994*

Hlavním a vrcholným bodem
návštěvy francouzského prezidenta v Praze
bylo symbolické otevření
renovovaného Francouzského institutu
ve Štěpánské ulici.

Monsieur François MITTERRAND
Président de la République Française

Monsieur Václav HAVEL
Président de la République Tchèque

inaugureront

le jeudi 9 décembre 1993 à heures

LES NOUVEAUX LOCAUX DE L'INSTITUT FRANÇAIS DE PRAGUE

Monsieur Benoît d'ABOVILLE
*Ambassadeur de France
en République Tchèque*

Monsieur Olivier POIVRE d'ARVOR
*Directeur
de l'Institut Français de Prague*

prient.....
de bien vouloir assister à cette cérémonie et à la réception qui suivra.

Cette invitation
strictement personnelle,
ainsi qu'une pièce d'identité,
seront exigées à l'entrée.

Heure limite d'arrivée
Štěpánská 35, Prague 1

R. S. V. P.

La rouverture symbolique
de l'Institut Français reconstruit, rue Štěpánská,
a été le point principal et le plus attendu
de la visite du Président de France à Prague

Prezidenti při symbolickém otevření Francouzského institutu

Prezidenti při symbolickém otevření Francouzského institutu

Comment va-t-on bâtir l'Europe?

François Mitterrand

Je ne connais Prague que depuis quelques années. J'y suis venu pour la première fois pendant les années difficiles et c'est l'occasion pour moi de célébrer avec le président Havel un souvenir commun, celui qui nous a réunis lors de ce petit-déjeuner que je ne destinais pas à l'histoire mais qui me paraissait très nécessaire puisque, dans le cadre des relations d'Etat, invité dans votre pays par le pouvoir de l'époque, je ne pouvais supporter l'idée d'y venir sans témoigner. Pour ce témoignage, le plus simple était de rencontrer, de dialoguer avec un certain nombre d'hommes qui représentaient la réalité profonde de ce peuple mais qui étaient dans les prisons ou qui étaient réduits au silence. C'est pourquoi je les ai invités.

Je ne vous ferai pas le compte des démarches diplomatiques que nous avons dues remplir, pour parvenir à ce stade. Mais ce régime devait se sentir déjà fragilisé et, pour que le voyage eut lieu, le petit-déjeuner aussi fut accepté. C'est là que nous avons fait connaissance. Vous étiez mon voisin, avec d'autres personnalités également présentes que j'ai eues le grand plaisir de retrouver, il y a un moment, ceux qui ont survécu aux années et qui ont apporté le même entrain, le même intérêt pour la discussion et le dialogue avec le représentant de la France.

La signification de cette rencontre de 1988 se trouvait accrue un peu par les hasards de l'histoire et par le fait que, peu de mois après, non seulement le régime, mais aussi le monde communiste s'est effondré comme un château de cartes, tout seul, sur lui-même

sans révolution, sans coup d'Etat, sans guerre extérieure, sans aucun des phénomènes qui d'ordinaire précèdent la chute des empires. C'est dire à quel point celui-ci s'était autodétruit. Il avait perdu idéal, espoir. Il avait perdu dans la confection préfabriquée des idéologies, sa verdeur, sa fraîcheur, son envie de vivre.

Il en est resté ce que vous savez mais des décombres sont sortis ou revenus des peuples et des Etats qui n'avaient pas perdu leur sève mais qui n'attendaient que le moment de rejoindre le reste de l'Europe, cette Europe libre qui ne dépendait que d'elle-même et qui ne demandait qu'à s'affirmer. Pour moi et ceux de ma génération, — j'étais déjà né lorsque s'est constitué l'Etat de Tchécoslovaquie — les noms de Masaryk et de quelques autres incarnaient, dans mon esprit d'écolier, plus que quiconque en Europe, l'idée de l'esprit libre, de l'esprit affranchi de toute servitude en même temps que l'amour de la patrie au service d'un peuple. C'était pour moi une image, un modèle. Vous savez le temps qu'il a vécu. Il n'a pas dépassé la durée d'une génération. Puis le grand choc des armées en Europe, les violences, les folies, l'affrontement des dictatures et finalement une guerre mondiale devaient mettre un terme à cette parenthèse qui n'était que la première avant une autre, c'est-à-dire celle qui a suivi, sous la domination de l'empire soviétique.

C'est dire que nous avons été très longtemps séparés. Après avoir vécu le grand amour — était-ce l'histoire banale de la plupart des grands amours qui ne durent pas? — Munich et 1938 ont mis un rude coup à l'idylle commencée déjà longtemps avant la guerre de

Jak konstituovat Evropu?

François Mitterrand

Prahu znám teprve několik let. Moje první návštěva se uskutečnila ještě v těžkých dobách, a dnes mám příležitost, abych s prezidentem Havlem vzpomenul chvíle, kdy jsme se tehdy setkali na společné snídani; i když jsem v tehdejší setkání neviděl historickou událost, pokládal jsem jeho uskutečnění za nezbytné, neboť navzdory tomu, že jsem byl oficiálním hostem tehdejší moci, jsem nemohl připustit, abych tuto zemi navštívil, aniž bych o ní zároveň nepodal svědectví. Abych toho dosáhl, zvolil jsem velmi jednoduché řešení — setkat se a pohovořit si s několika lidmi, kteří představovali hlubokou realitu tohoto národa, s lidmi, kteří byli vězněni nebo odsouzeni k mlčení. Proto jsem je pozval.

Nebudu vás unavovat výčtem diplomatických kroků, které jsme museli učinit, aby se nám to podařilo. Zdejší režim se však musel cítit ohrožen v základech — v zájmu uskutečnění mé návštěvy byl s touto snídání vysloven souhlas. Během ní jsme se spolu seznámili. Seděl jste vedle mne ještě s dalšími osobnostmi, s nimiž jsem se před několika okamžiky opět s radostí shledal, s osobnostmi, které přežily dobu a které do jednání a diskuse s představitelem Francie vnesly neméně zápalu a zájmu.

Setkání v roce 1988 se ukázalo o to významnější, že o několik měsíců později se shodou historických okolností zhrotil jako domeček z karet nejenom zdejší režim, ale celý komunistický svět, a to sám v sobě, bez revoluce, převratu, vnějších válek, bez žádného z jevů, které obvykle předcházejí pádu impérií. To vypovídá o tom, jak sebezničující bylo ko-

munistické impérium. Ztratilo ideály i naděje. Ve stereotypní prefabrikaci ideologií se vytratil jeho mladický elán, svěžest i chuť do života.

Co z toho zůstalo, víme dobře, z trosek však povstaly národy a státy, jejichž míza nevyschla, které čekaly, až se budou moci opět vrátit do svobodné části Evropy, do Evropy, jejíž osudy se odvíjely nezávisle na druhých, do Evropy, usilující o své prosazení. V době, kdy jsem byl školák, pro mne i příslušníky mé generace — byl jsem již na světě, když Československá republika vznikala — jméno Masaryka a dalších ztělesňovalo, dokonce více než jména jiných evropských osobností, ideu svobodomyšlnosti, ducha oproštěného od poddanství, ideu lásky k vlasti ve službách národu. Byl pro mě obrazem i vzorem. Víte, v jaké době žil. Netrvala déle než jednu generaci. Vystřídalo ji běsnění evropských armád, nástup násilí, šílení, rivalita mezi diktaturami a nakonec světová válka, jíž se uzavřela jedna smutná etapa dějin, po níž však zanedlouho spolu se sovětskou nadvládou přišla další.

Žili jsme velmi dlouho od sebe odděleni. Po období naplněném láskou (byl to nebo nebyl banální příběh většiny velkých lásek, jež nemají dlouhého trvání?) přišel v roce 1938 Mnichov, který zasadil nemilosrdnou ránu idylickému souznění, jehož začátky sahají do doby dávno před první světovou válkou, a které své konkrétní naplnění našlo v dohodách, jež jsme po válce podepsali.

Co z toho vyllynulo: pocit opuštění, snad i zrady. Rozhodně nedodržení nejslavnějších závazků. Zůstali jste na holičkách a zaplatili jste za to ztrátou svobody, prakticky vydání na

1914 et traduite dans les faits lors des traités qui ont suivi la guerre.

Il en est résulté un sentiment d'abandon, peut-être même de trahison, en tout cas de manquement aux engagements les plus solennels, avec pour prix de cet abandon, la perte de votre liberté et le fait que les Tchèques ont été pratiquement livrés aux deux empires qui se disputaient la suprématie sur notre continent.

Et pourtant ce dialogue des cultures et ce dialogue des coeurs et des esprits n'a pas cessé pour autant. De notre côté, nous pensions beaucoup à vous lorsque nous étions dans les rangs de la Résistance française. Je me souviens, lorsque j'étais prisonnier de guerre en Allemagne où je suis resté dix-huit mois avant de partir par mes propres moyens, que je me trouvais proche de la Tchécoslovaquie, c'est à dire près de la frontière de Thuringe et mon premier projet avec les camarades — nous étions trois — qui devaient partir avec moi, c'était de faire le chemin le plus court, c'est-à-dire de venir chez vous parce que nous savions déjà, les nouvelles allaient vite à travers les guerres et les frontières, que les soldats français, même sous une occupation ennemie, avaient toutes les chances de trouver des foyers tchèques prêts à les accueillir.

Cela est arrivé à plusieurs d'entre nous, de même qu'un peu plus tard, les soldats français qui ont connu cette chance, ont pu rejoindre les maquis de Bohême et de Moravie. Vos combattants, j'ai connu quelques-uns d'entre eux puisqu'il y avait d'anciens soldats tchèques qui vivaient dans l'Ouest de la France, ils venaient de la guerre de 1914–1918 et avaient fait souche, et nous avons avec eux continué de penser à votre pays. Nous n'étions pas directement responsables des événements de 1938, mais il y a toujours une responsabilité collective dans ce domaine-là, avec un sentiment de gêne et d'amertume. Pourquoi une si bonne alliance et si utile, synonyme même de la liberté des hommes sur notre continent, avait-elle été rompue sinon par la soumission à la force brutale? N'est-ce pas une forme de lâcheté?

Et voici que je me suis retrouvé — je n'allais pas dire grâce au gouvernement de l'époque, je n'y étais pas pour rien — avec vous à la résidence de l'ambassade de France dans cette salle à manger d'où nous venons et où nous avons rompu le pain, selon une expression traditionnelle, ensemble et surtout où nous avons forgé de nouveaux liens qui se sont rapidement noués à ceux d'autrefois.

Vous étiez des hommes libres dans l'esprit surveillés, persécutés, souvent emprisonnés. On approchait de la fin et j'ai senti dans votre résolution à vous, résistants, dissidents, une volonté presque joyeuse avec le sentiment que vous alliez incarner l'un des grands moments de l'histoire de votre patrie. C'est ce qui est arrivé et ce qui me permet d'être aujourd'hui de nouveau, mais dans d'autres conditions, à vos côtés à l'Institut français de Prague.

Les conversations que nous avons eues il y a cinq ans étaient d'une autre nature que celles que nous avons entreprises aujourd'hui. De toute façon, elles étaient tournées vers l'avenir. A l'époque il s'agissait de conquérir la liberté. Maintenant, il s'agit, à partir de la liberté, de conquérir bien d'autres choses et d'organiser ou de réorganiser un Etat, de renouer avec le fil de l'histoire, de faire valoir la capacité d'un peuple à prendre part au concert des nations en Europe, à défendre la liberté du pays et à veiller à ce que les institutions de la démocratie puissent, comme c'est déjà le cas, rattraper le cours de l'histoire.

Et je ne saurais oublier, monsieur le président, cher Václav Havel, le rôle que vous y avez personnellement rempli.

Il m'est arrivé au moins quatre fois, avant de vous connaître, d'assister à Paris à des représentations de vos pièces. Nous étions friands de ce message, non pas que nous ayons oublié notre propre jeunesse qui avait connu des moments comparables, toutes choses étant égales, mais il y avait là, avec le grand air de la littérature et du style, une générosité, une volonté, un air qui traversait tout et qui montrait bien que votre pays est resté l'un des grands pays civilisés d'Europe.

milost dvěma impériím, která bojovala o vládu na našem kontinentě.

Dialog kultur, dialog srdcí a ducha však přerušen nebyl. V dobách protinacistického odboje jsme na vás ve Francii často mysleli. Vzpomínám si, jak jsem jako válečný zajatec v Německu, kde jsem zůstal osmnáct měsíců až do doby, než jsem se rozhodl utéci, cítil, že Československo je blízko, že durynská hranice je na dosah ruky. Původně jsme já i mí přátelé (byli jsme celkem tři) zamýšleli vydat se co nejkratší cestou k vám, protože jsme dobře věděli — zprávy se za války přes hranice šířily rychle — že by pro francouzského vojáka nebylo ani za nacistické okupace problémem najít českou rodinu, která by ho ochotně přijala.

Několika z nás se to podařilo a za nějaký čas se francouzští vojáci, kteří této šance využili, zapojili do odboje v Čechách a na Moravě. Osobně jsem se setkal s několika členy českého odboje v západní Francii, kde žili již od první světové války čeští veteráni, kteří tam zapustili kořeny. Vzpomínali jsme na vás spolu s nimi. Za události roku 1938 jsme sice nenesli přímou odpovědnost, ale zůstával pocit kolektivní viny, studu a hořkosti. Proč takový dobrý a prospěšný spojenecký svazek, který byl synonymem svobody lidí na našem kontinentě, byl zpřetrhán, proč se kapitulovalo před brutální silou? Nebyl to projev zbabělosti?

Dnes jsem se opět ocitl — nechtěl jsem říci díky tehdejší vládě, protože i já jsem na tom měl svůj podíl — společně s vámi v rezidenci Francouzského velvyslanectví, v oné jídelně, z níž jsme před chvílí vyšli a kde jsme se, jak říká jedno staré francouzské přísloví, spolu podělili o chléb a prohloubili vztahy, jež jsme kdysi navázali.

Byli jste lidé svobodného ducha, i když pod dozorem, pronásledováni, často vězněni. Konec se blížil a já jsem ve vašem odhodlání vycítil jakousi radost a získal pocit, že jste zvěstovateli jednoho z velkých okamžiků dějin vaší vlasti. Ten přišel, a proto dnes mohu opět sedět mezi vámi zde ve Francouzském institutu. Podmínky se ovšem změnily.

Rozhovor, který jsme před pěti lety vedli, se lišil od toho dnešního. Tehdy byl zaměřen na budoucnost, na to, jak znovu nabýt svobodu. Dnes jde o to, jak na základě dobyté svobody dosáhnout dalších hodnot, jak reorganizovat stát, jak navázat na historickou tradici, uplatnit schopnosti lidu tak, aby se harmonicky připojil ke společné akci evropských národů, jakou ochranu státní svobody zvolit, jak postupovat, aby demokratické instituce dohony běh dějin. A to se již děje.

Nezapomenu, milý pane prezidente Havle, na úlohu, kterou jste vy osobně v těchto událostech sehrál.

Ještě před naším prvním setkáním jsem měl v Paříži celkem čtyřikrát možnost zhlédnout inscenace vašich her. Ve Francii jsme se těšili na vaše poselství, ne proto, že bychom snad zapomněli na vlastní mládí, kdy jsme zažili něco podobného, ale proto, že se v nich ve velkém literárním stylu projevoval duch velkodušnosti, víra a odhodlání, které nás utvrzovaly v tom, že vaše vlast zůstala jednou z velkých civilizovaných zemí Evropy.

Jedním z námětů našich dnešních jednání je právě tato skutečnost. Jsme na půdě Francouzského institutu. Pařížská univerzita založila tento původně Univerzitní institut již v roce 1923. Byl to nejvýznamnější francouzský institut ve střední Evropě a jeden z nejprestižnějších na světě. Nežůstalo mi utajeno, že se zde v našem mateřském jazyce kdysi vzdělávaly celé generace Čechů. Podobně tomu bylo i v dalších zemích světa, neboť kulturní síla se mnohdy váže — málem bych řekl naneštěstí — na sílu ekonomickou.

Jestliže Francouzi přišli o určitou část svého postavení, tak proto, že i ve Francii došlo k řadě neblahých událostí. Tohoto postavení však chceme znovu dosáhnout a již jsme v tom směru leccos učinili.

Jistě si vzpomínáte, že největší Rodinova výstava uskutečněná v zahraničí za života umělce se konala v Praze v roce 1902. Téhož roku zavítal do Prahy i Apollinaire, který věřil v budoucnost české literatury.

C'est justement l'un des sujets de nos conversations d'aujourd'hui. Nous sommes ici à l'Institut français. C'est en 1923 que l'Université de Paris a créé cet institut universitaire, qui était le plus important d'Europe centrale et l'un des plus prestigieux instituts français du monde. J'ai bien vu que des générations de Tchèques avaient été formées à notre langue française. Ce mouvement s'est reproduit dans d'autres pays du monde car la puissance culturelle est souvent liée à la puissance économique, j'allais dire presque malheureusement.

Si le français a perdu du terrain c'est bien parce que la France a connu aussi de grands malheurs mais c'est un terrain que nous souhaitons reconquérir et nous avons commencé à le faire.

Vous vous souviendrez que la plus grande exposition Rodin, jamais organisée à l'étranger du vivant du sculpteur, s'est tenue à Prague en 1902. C'est la même année qu'est venu Apollinaire, qui a compté pour le développement de la littérature tchèque.

Paul Claudel a été consul général à Prague de 1909 à 1911. C'est là qu'il a écrit *L'annonce faite à Marie*, l'une de ses pièces les plus connues.

En 1920, la ville de Prague possédait la première collection d'œuvres cubistes hors de France et Breton et Eluard, qui ont séjourné à Prague, décrétaient — parce que c'était leur habitude, plus qu'ils n'affirmaient ou proposaient — que cette capitale magique de l'Europe était la seconde patrie du surréalisme, qui représente dans l'histoire littéraire, depuis le début du siècle, l'un des grands moments où l'on a su briser les formes afin de les réinventer.

Vous avez eu des professeurs prestigieux, je peux le dire, vous avez parlé d'Hubert Beuve-Méry, de Vladimir Jankélévitch, j'ai connu l'un et l'autre, comme Jacques Le Goff. Puis vinrent les événements que j'ai rappelés tout à l'heure, les ruptures. Fermé en 1951, l'Institut a été réouvert en 1967, sa bibliothèque du moins. On me dit que beaucoup d'intellectuels de Prague et de la région fréquentaient cet espace de culture

et de liberté et Milan Kundera, avec lequel je déjeunais la semaine dernière à Paris, me rappelait que cette bibliothèque avait eu pour lui une importance considérable.

On me dit également que depuis 1990 un grand public fréquente les activités de l'Institut, activités organisées un peu partout avec les plus grandes institutions culturelles de la ville, que mille cent étudiants tchèques suivent les cours de français, que la nouvelle revue française de Prague, *Štěpánská 35*, est diffusée en version bilingue à 22 000 exemplaires. Je connais bien des revues littéraires qui seraient désireuses d'avoir autant de lecteurs à Paris.

Je rappelle ces faits, parce qu'on ne peut pas concevoir que nous ayons cette séance sans rappeler quelques grands moments de l'histoire de cet institut, ce qui justifie notre présence, à laquelle je veux donner une valeur symbolique, celle du président de la République tchèque et la mienne. Václav Havel a bien voulu marquer en cette circonstance, comme en d'autres circonstances, l'importance qu'il attache au développement de la culture française.

Nous n'avons pas l'orgueil de croire posséder le talisman qui permettra de connaître les secrets du monde. Chacun pourrait imaginer que sa culture surplombe les autres comme le pic le plus élevé d'une chaîne de montagnes. Que chacun garde pour soi sa vanité. En vérité, c'est l'ensemble de nos cultures qui donne à l'esprit humain l'altitude qu'il doit atteindre. Et c'est au travers de la culture française et de la culture tchèque, ici réunies de façon privilégiée, qu'il faut concevoir le développement de l'Europe, association de cultures, au pluriel, d'identités nationales, toujours au pluriel, mais qui cependant forme un tout que l'on appelle l'Europe, qui dispose de la plus belle histoire, on a tendance à dire la plus grande, et d'une forme de civilisation dont les diversités ne modifient en rien les sources communes.

C'est l'une des idées qui m'obsèdent. Je suis venu exprès à Prague pour en parler, nous nous sommes entretenus sur ce sujet à Paris, et je ne sais pas pourquoi, à chaque fois que

V letech 1909–1911 působil v Praze jako generální konzul Paul Claudel a právě zde napsal jednu ze svých nejznámějších her *Zvěstování Panně Marii*.

V roce 1920 měla Praha nejvýznamnější sbírku kubistické tvorby a Breton s Eluardem, kteří Prahu navštěvovali, v roce 1930 vyhlásili (jak bylo jejich zvykem), neboť oni nikdy netvrdili, nenavrhovali, ale vyhlášovali toto magické město Evropy za druhou nejvýznamnější výspu surrealismu, která v dějinách literatury již od přelomu století úspěšně vytváří prostor pro rozbíjení a znovuobjevování uměleckých forem.

Vím, že zde působili význační profesori, zmínil jste se o Hubertu Beuve-Mérym, Vladimíru Jankélevitchovi, které jsem oba znal, stejně jako Jacquese Le Goffa. Pak přišly události, kterých jsem vzpomenu, a zpretrhání svazků. Institut byl v roce 1951 uzavřen a znovu otevřen až v roce 1967. Především jeho knihovna — byl jsem informován, že mnozí intelektuálové z Prahy a okolí tento stánek kultury a svobody navštěvovali, a Milan Kundera, s nímž jsem minulý týden v Paříži obědval, mi sdělil, že pro něj osobně měla tato knihovna obrovský význam.

Byl jsem rovněž informován, že počínaje rokem 1990 akce institutu navštěvuje široká veřejnost, že jsou to akce organizované na nejrůznějších místech spolu s nejvýznamnějšími kulturními institucemi v Praze, že do kurzů francouzštiny dochází jedenáct set posluchačů, že nový pražský francouzský časopis *Štěpánská 35* vychází v dvojjazyčné verzi v dvaadvacetitisícovém nákladu. Vím o řadě literárních časopisů v Paříži, které by byly šťastny, kdyby je četl tak velký počet čtenářů.

Připomínám tyto skutečnosti proto, že u příležitosti dnešního setkání by bylo nepředstavitelné, abychom nevzpomněli velkých okamžiků tohoto institutu. Proto jsme se zde sešli, a já účasti pana prezidenta České republiky i své přítomnosti na této půdě přikládám symbolickou hodnotu. Václav Havel využil této příležitosti — jako již mnohokrát předtím, aby

podtrhl, jaký význam přisuzuje rozvoji francouzské kultury.

Nejsme tak domýšliví, abychom žili v přesvědčení, že máme v ruce proutek, jehož pomocí se dají odhalit všechna tajemství světa. Každý si může myslet, že kultura jeho národa vyčnívá nad ostatní jako nejvyšší štít horského masivu. Nechť si však každý nechá svou ješitnost pro sebe. Pravda je, že pouze spojení kultur určuje lidskému duchu mety, jichž musí dosáhnout. Rozvíjet Evropu je nutné propojováním kultur různých národů, jak to dnes příkladně demonstrují kultura francouzská a česká, spojováním národů do jednoho celku zvaného Evropa, který se může pyšnit nádhernou, téměř by se chtělo říci nejslavnější historií a civilizací, jejíž rozmanitost vyrůstala ze společných kořenů.

Tato myšlenka mi nedá pokoje. Do Prahy jsem přijel právě proto, abych na toto téma pokračoval v diskusi. Hovořili jsme o tom již v Paříži, a já nevím proč, ale pokaždé, když se setkám s někým z Čech, a zejména s prvním z Čechů, jako by nějaký magnet přitáhl na jednacím stůl jednu a touž otázku: jak konstituovat Evropu?

Západní státy, kde vládne větší blahobyt než jinde, protože neprošly vleklou komunistickou okupací, mezi sebou vytvořily společenství, které se na základě Maastrichtské dohody, o níž jsem se osobně zasadil a podporoval ji, stalo pásmem bez hranic — Evropskou unií. Znamená to, že ze státu do státu se budou volně pohybovat nejenom lidé, ale také majetek, kapitál a zboží.

Obrázek však zdaleka není idylický, je samozřejmé a přirozené, že na tomto jednotném trhu ve skutečnosti vládne divoká konkurence, a to nejen v oblasti zboží, ale také mezi lidmi a státy. Konkurence není nikdy útlocitná, ale je útlocitný samotný člověk? Člověk je živočich, v němž zůstává něco divokosti. Říkám něco, abych nemusel říci hodně. Avšak ovládnutí lidských pudů, lokálních nebo státních zájmů, překonávání bariér vytýčených vleklými válkami, rozpory, antagonismy mezi národy a vytváření jednoho celku, v němž zavládne mír, kde každý

je rencontre un Tchèque, surtout le premier d'entre eux, c'est comme un aimant, ça revient aussitôt. Je me dis: *mais comment va-t-on bâtir l'Europe?*

A l'Ouest, les pays plus prospères que les autres, parce qu'ils n'ont pas subi l'épreuve durable de l'occupation communiste, ont constitué entre eux une communauté qui par un traité récent, que j'ai personnellement voulu et soutenu, le traité de Maastricht, est devenue l'Union européenne, sans frontières. Désormais d'un pays à l'autre, les personnes, les biens, les capitaux, les marchandises, doivent pouvoir circuler librement.

C'est une description presque idyllique, car naturellement, ce marché unique recouvre en réalité des sauvages compétitions de marchandises à marchandises, parfois d'hommes à hommes, de pays à pays. La compétition n'est jamais tendre, mais est-ce que les hommes le sont? Il y a toujours un peu de férocité dans l'animal que nous sommes. J'ai dit un peu, pour éviter de dire beaucoup. Mais parvenir à dominer ses instincts, ses solidarités locales ou nationales, franchir les frontières des histoires opposées, contradictoires, antagonistes, pour en faire un seul ensemble dans lequel tout de même règne et règnera la paix, où chacun obéira à des règles communes où les mêmes lois, les mêmes idéaux, président à l'évolution des systèmes politiques qui s'y déploient, voilà déjà une avancée assez remarquable.

La plus remarquable de l'histoire du monde, me semble-t-il, car, jusqu'ici, je crois n'avoir rencontré de vastes ensembles politiques constitués qu'à la faveur de la force, par l'usage des armes, par la naissance des empires. L'Union européenne, ce n'est pas un empire. On a vu là douze pays, soit actuellement 340 millions d'Européens, qui se sont soumis aux mêmes règles au sein du même ensemble. Et à l'intérieur de cet ensemble, quels pays? Ceux qui se sont déchirés et combattus à travers les siècles, d'une façon privilégiée, car avec qui se bat-on, ordinairement? Et même je dirais, avec le plus de prédilection, sinon avec ses voisins? On n'a

rien à reprocher à ceux qu'on ne connaît pas ou qui sont trop loin. Et donc, entre voisins, je puis vous le garantir, à vous habitants d'Europe centrale (mais vous avez dû connaître à peu près la même histoire avec vos propres voisins) avec les nôtres, c'est une trace sanglante de guerres, de persécutions, de haines, de destructions, de flammes et d'incendies, de morts, qui pendant des siècles et des siècles nous ont opposés. Et, puisque je parlais de moi, je rappellerai, ce que je fais souvent, que je suis né pendant une guerre mondiale et que j'ai fait celle d'après, c'est dire que j'ai pu entendre le récit de mes parents puis vivre moi-même ce qui a été les deux grands conflits mondiaux du siècle.

Nous avons eu, comme ennemis héréditaires, à peu près tous les peuples de l'Europe de l'Ouest. Simplement l'hérédité changeait, une fois par siècle. Pour moi, l'ennemi héréditaire c'était l'Allemagne. Pour mes parents c'était l'Angleterre. Pour mes grands-parents, peu importe... je serais obligé de faire le tour de l'Europe. Mais ces ennemis héréditaires, qui se succédaient, n'étaient jamais les mêmes. L'hérédité n'allait pas très loin, le patrimoine de nos animosités était vite dispersé. Cela montrait bien aussi le côté artificiel de la chose.

Il fallait donc créer les conditions d'un moment nouveau où l'Europe, notre Europe, se retrouverait. Dans les années qui ont suivi immédiatement la guerre, j'ai moi-même participé au premier congrès européen de l'histoire; c'était à La Haye en 1948, qui était présidé par Churchill et auquel participaient tous les hommes qui pratiquement ont fait les débuts de l'Europe: Schumann, Adenauer, Gasperi et combien d'autres. Les avancées ont été considérables, il y a eu des reculs. Mais cette communauté existe. Elle a donc réussi à vaincre l'histoire passée.

Quant à l'autre Europe, ou aux autres Europes, on pourrait dire que rien ne nous distingue vraiment les uns des autres, sinon les contours de cultures et les reliefs de la géographie. En quoi pourrait-on prétendre que la France est en Europe et la République tchèque

bude respektovat společná pravidla, kde se nové politické systémy budou řídit týmiž zákony a ideály, to je již velmi významný krok vpřed.

Domnívám se, že jde o nejpozoruhodnější krok vpřed ve světových dějinách, neboť až dosud nevím o jediném velkém politickém spojení, které by se neopíralo o prosazování síly, využívání zbraní a vytváření impérií. A nyní jsme svědky toho, že dvanáct států, které dohromady představují 340 miliónů Evropanů, se spojilo do jednoho celku a přistoupilo na společná pravidla. Jaké státy do něj patří? Státy, které po staletí mezi sebou soupeřily a bojovaly. Neboť s kým se obvykle — dovoluji mi říci s největším zánícením — bojuje, ne-li s vlastním sousedem? Proti těm, co neznáme, co žijí daleko, nikdo nic nemá. Vám, obyvatelům střední Evropy, nemusím zdůrazňovat (podobnou zkušeností jste ve svých dějinách prošli i vy), že vztahy mezi sousedy se ubíraly po krvavé cestě plné válek, pronásledování, nenávisti, plenění, požárů, po cestách, na nichž zůstalo mnoho padlých, a to je rozdělovalo. Obvykle připomínám, a učinil jsem tak i zde, že jsem se narodil za první a zúčastnil se druhé světové války, že jsem naslouchal, o čem si vyprávějí moji rodiče a pak sám prožil hrůzy obou světových konfliktů 20. století.

Jako téměř všechny národy západní Evropy i my jsme měli odvěké nepřátele. Jednou za sto let však odvěkost měnila adresáta. Za mne bylo naším odvěkým nepřítelem Německo. Za mých rodičů Anglie a za mých prarodičů, na tom už nezáleží... Musel bych hovořit o celé Evropě. V řadě odvěkých nepřátel střídal jeden druhého. Odvěkost nikdy netrvala příliš dlouho, vzájemná řevnivost vždy utichla. To výmluvně dokládá, jak dalece je jedna stránka věci umělá.

Nejprve se tedy musely vytvořit podmínky pro nástup nové doby, v níž se naše Evropa postaví na pevné nohy. V poválečných letech jsem se osobně zúčastnil prvního evropského kongresu historiků. Bylo to v Haagu v roce 1946, předsedal mu Churchill a zúčastnili se ho politici, kteří se podíleli na vytváření základů Evropy: Schumann, Adenauer, Gasperi

a řada dalších. Dosud bylo učiněno mnoho významných kroků vpřed, ale i vzad. Ale toto společenství existuje. Podařilo se mu překonat pozůstatky minula.

Pokud jde o novou tvář či tváře Evropy, dá se říci, že nás navzájem nic příliš neodlišuje, snad jen určité kulturní aspekty a zeměpisný povrch. Čím by se vlastně dal podepřít názor, že Francie je v Evropě a Česká republika nikoli? Proč by měla Velká Británie být Evropou a Polsko nikoli? V důsledku historických okolností se v tomto společenství ocitla Itálie, ale nikoli Rakousko, je v ní zahrnuta Belgie, zatímco všechny severské země jako by stály v ústraní. Dějiny jsou podivné.

Rovněž vy, vážený pane prezidento, a vaše vlast stavíte novou cestu. Obnovili jste demokracii. Vytvořily se zde politické strany a předpokládám, že mezi sebou budou svádět boj. Možná že ne, ale bylo by podezřelé, kdyby se tak nestalo.

Řídím osudy své vlasti téměř třináct let, předtím jsem působil třicet pět let jako poslanec. A říkám vám s čistým svědomím: demokracie je nemožný systém!

Již Churchill tvrdil, a já se k němu připojuji, že však neznám jiný systém, který by byl schopen lépe ovládat lidské vášně, organizovat život společnosti a zajišťovat občanům to, co potřebují: chléb, mír a svobodu — mám-li použít oblíbeného hesla Francouzů v dobách Lidové fronty v roce 1936.

Nyní je tedy nutné hledat takové politické formy, které umožní soužití jednotlivých kultur tak, aby každý občan Prahy nebo Paříže, mám-li zmínit jenom hlavní města, ale stejně tak to platí i pro nejzapadlejší vísku ve vaší nebo naší zemi, aby každý měl pocit, že prožívá společné dějiny.

Nedělí nás nic podstatného. Určitá vzdálenost vás zatím dělí od jiných národů, nás však ne. Je proto nutné, a to je myšlenka, k níž se stále vracím, abychom našli způsob, jak vytvořit instituce — buď rozšířením Evropské unie nebo i nějaký jiný, schůdnější systém soužití, které umožní všemu lidu, všem národům demokratic-

n'en serait pas? Pourquoi pourrait-on dire que le Royaume-Uni est européen tandis que la Pologne ne le serait pas?

Le hasard de l'histoire et des guerres a fait que l'Italie s'est trouvée dans cette communauté mais l'Autriche non, que la Belgique en fait partie tandis que l'ensemble des pays du Nord qui y prétendent aujourd'hui en était écarté. Ce sont là les artifices de l'histoire.

Mais vous aussi et votre pays, cher président, êtes en train de gravir un nouveau chemin. Vous avez rebâti une démocratie. Il y a des partis et, je le suppose, il arrive même qu'ils se combattent. Enfin peut-être pas. Mais vous deviendriez suspects si ce n'était pas le cas.

Je préside les destinées de mon pays depuis bientôt treize ans, et j'ai été parlementaire pendant trente-cinq ans auparavant. Je peux vous le dire: la démocratie est un système impossible!

Mais, comme le disait Churchill, je n'en connais pas d'autre qui soit capable de maîtriser les passions humaines, d'organiser une vie collective et d'assurer ce dont on a besoin: le pain, la paix, la liberté, comme on disait au temps du Front populaire, en 1936, en France.

Alors, ce qu'il faut, c'est rechercher les formes politiques qui permettront à ces cultures de vivre dans le même ensemble, à tout citoyen de Prague ou de Paris, pour ne prendre que les capitales, mais aussi du moindre village, de chez vous ou de chez nous, de se sentir vivre la même histoire.

Rien ne nous sépare vraiment. Nous sommes encore séparés de quelques autres, mais pas entre nous. Il faut donc, et c'est un refrain que je reprends chaque fois, que nous trouvions le moyen d'inventer les institutions qui, soit par élargissement de l'Union européenne, soit par l'invention parfaitement imaginable d'un système de vie en commun, permettent à chaque peuple, à chaque nation d'Europe démocratique de s'associer à égalité de droits, de dignité et de compétence. Si on a pu le faire, nous Français, avec l'Allemagne, on doit pouvoir le faire avec beaucoup d'autres, surtout avec ceux

qui sont traditionnellement nos amis. Ce serait même peut-être plus facile; nous n'aurions pas à dominer une part d'histoire restée dans un coin de la mémoire.

J'invite donc constamment tous les Européens qui adhèrent aux Droits de l'homme et aux principes fondamentaux de la démocratie à se rejoindre, pour former l'Europe de demain. C'est à portée de la main, à la fin de ce siècle ou au début de l'autre. C'est-à-dire que l'une des plus grandes constructions de l'humanité, toujours par les moyens de la paix, dépend de notre capacité de volonté et d'imagination. Alors, quand on voit des présidents de la République, des écrivains, dramaturges, inventeurs d'histoires avec un petit „h“, capables de devenir inventeurs d'Histoire avec une grande majuscule, c'est une chance qu'on ne trouve pas tous les jours. Et de plus en plus, vous pouvez observer de quelle manière des intellectuels ou des artistes ont été appelés à symboliser la libération de leur peuple. Comme si la plus haute expression de la politique à un moment donné, à un moment de grandeur et d'espérance, s'exprimait par la culture.

Je n'ai rien d'autre à vous dire, mais l'Institut français de Prague est là pour ça et je fais tout à fait confiance à ses dirigeants, à ses animateurs et à ses professeurs, pour qu'ils traduisent ce message à leur façon. Voilà, mesdames et messieurs, quelques réflexions prononcées à haute voix.

Je souhaite longue et heureuse vie à l'Institut français. Je souhaite que les Tchèques s'y retrouvent aisément chez eux, que de plus en plus s'intensifie la relation par la langue et par la culture qui est le meilleur passage pour aller à la politique et à l'histoire. Et si nous réussissons cela, si nous rétablissons cette sorte d'harmonie extraordinaire dans le vrai sens du terme qu'ont connue nos deux pays entre les deux guerres mondiales, alors, le pôle de Prague, celui de Paris, mais aussi quelques autres, représenteront pour les continents de l'Europe une chance que la génération prochaine saura saisir, croyez-le, et rien ne sera plus comme avant.

ké Evropy spojit se na zásadách rovnoprávnosti, vzájemné úcty a tvořivosti. Pokud jsme my, Francouzi, mohli dosáhnout této mety s Německem, proč ne i s dalšími státy, zvláště pak s těmi, které patří tradičně k našim přátelům. Mělo by to být dokonce snazší: nebudeme muset překonávat určité historické předsudky v povědomí lidí.

Proto neustále vyzývám všechny Evropany, kteří si vzali myšlenku lidských práv a základních principů demokracie za svou, aby se spojili a vytvořili spolu novou Evropu budoucnosti. Ta chvíle přijde brzy, patrně již na přelomu století. Znamená to, že osud jedné z nejmělejších konstrukcí lidstva záleží na tom, jak mírovými prostředky prosadíme dobrou vůli ke spolupráci a představitost. Jestliže hlavy dvou států — a v jejich osobě spisovatel, dramatik, tvůrce příběhů — jsou schopny vytvářet dějiny, je to šance, která se nenabízí každý den. Stále častěji jsme svědky toho, že intelektuálové a umělci jsou povoláni, aby se stali symbolem

osvobození svých národů. Jako by právě kultura byla nejvyšším projevem politiky určité doby a vyjádřením velikosti a nadějí.

Na závěr dovolu, abych zdůraznil, že Francouzský institut působí v Praze právě za tímto účelem. Jeho vedení, pracovníci i učitelé se těší mé plné důvěře a věřím, že v tomto duchu působí každý za sebe.

Dámy a pánové, dostávám se ke konci svých úvah.

Francouzskému institutu přeji dlouhý život plný štěstí, českým návštěvníkům, aby se tu cítili jako doma a aby se nadále prohlubovaly vzájemné vztahy prostřednictvím jazyka a kultury. Je to nejlepší cesta k vytváření politiky a dějin. Pokud se nám to podaří, pokud znovu dosáhneme onoho výjimečného souladu, který v našich vztazích panoval v období mezi dvěma světovými válkami, tak budou Praha, Paříž a další místa představovat pro evropský kontinent šanci, již budoucí generace zcela jistě nepromarní a minulost se nebude opakovat.

Nos remerciements appartiennent à:

M. Philippe Coste, Ambassadeur de France en République Tchèque

M. Pavel Dostál, Ministre de la Culture de la République Tchèque

M. Stanislas Pierret, Conseiller Culturel et Directeur de l'Institut Français à Prague

M. Vladimír Drábek, Adjoint au Maire de la Capitale de Prague

Mme Eva Kantůrková, Directrice du Service de la Littérature et des Bibliothèques
du Ministère de la Culture

M. Vratislav Šlajer, Consus, société consultative Prague

Mme Vlasta Brtníková, Fondation „Festival des Ecrivains de Prague“

M. Michael March, Fondation „Festival des Ecrivains de Prague“

Mme Markéta Vinická, traductrice

Mme Andrea Vernerová, Agence ANNA, Prague

Mme Alena Nosková, Archives Centrales de l'Etat

M. Oldřich Lichtenberg, Art Production K./Foster s.r.o

La Rédaction des Informations en Photographie de l'agence Bureau
de Presse Tchèque

Restaurant Rudý Baron

Zvláštní poděkování patří:

Philippe Coste, velvyslanci Francouzské republiky v Praze

Pavlu Dostálovi, ministru kultury České republiky

Stanislasi Pierretovi, kulturnímu radovi a řediteli Francouzského institutu v Praze

Vladimíru Drábkovi, náměstkovi primátora hlavního města Prahy

Evě Kantůrkové, ředitelce odboru literatury a knihoven MK ČR

Vratislavu Šlajerovi, Consus, poradenská společnost, Praha

Vlastě Brtníkové, Festival spisovatelů Praha

Michaelu Marchovi, Festival spisovatelů Praha

Markétě Vinické, překladatelce

Andree Vernerové, Agentura A.N.N.A, Praha

Aleně Noskové, Státní ústřední archiv

Oldřichu Lichtenbergovi, Art Production K./Foster s. r. o.

Redakci obrazového zpravodajství České tiskové kanceláře

Restauraci Rudý baron

TROIS PETITS-DÉJEUNERS
AVEC FRANÇOIS MITTERRAND

Mise au point par Karel Srp

Aude Brunel, textes français

Design par Miloš Novák

Composition Bohumil Bednář, PISCES

Imprimé par

Publié par la Section de Jazz aux Editions Vlasta Brtníková

Cet ouvrage n'est pas destiné à la vente

TŘI SNÍDANĚ S FRANÇOIS MITTERRANDEM

Připravil Karel Srp

Francouzské texty Aude Brunel

Grafická úprava Miloš Novák

Sazba Bohumil Bednář, PISCES

Vydala Jazzová sekce ve spolupráci s Nakladatelstvím Vlasty Brtníkové

Neprodejné

ISBN 80-85271-24-9

Vyšlo 9. 12. 1998 v nákladu 600 kusů, z toho prvních 10 číslovaných
Edité le 9 décembre 1998 au tirage de 600 exemplaires dont les dix premiers numérotés

